Nr. 51. HAMICPE שנה חמישית

המצפה

עתון שבועי

לכל עניני החיים, לספרות ולמדעים ולכל עניני היהודים.

יוצא לאור בכל ערב שבת

מחיר החתימה על „המצפה" עם ההוספה הספרותית החדשית „רמת המצפה":

באוסטריא-אונגריא:	
לשנה	7 — כתרים
לחצי שנה	3 50 „
לרבע	1.75 „
באשכנז:	
לשנה	8.— כתרים
ביתר הארצות:	
לשנה 9 כתרים — 9.50 פראנק.	

על „המצפה" בלי ההוספה הספרותית אין לחתום.

אין הנחה מהמחיר.

מחיר מודעות או הזכרות לנפטרים
לפי גדל השטח
ברכת מז"ט חצי הכתר. בראש הגליון
שני כתרים.
גליון בודד 12 הלר.
המשנה מקומו עליו להודיענו מיד לא
רק שם מקומו החדש, כ"א גם שם
מקומו הקודם.
קאָנטאָ של פאָסטשעק נומר 76.918
האדרסה לבית המערכת ולאדמיניסטרציה
„HAMICPE"
ul. Św. Sebastyana 32. Kraków.
(בחוץ לארץ להוסיף: Oesterreich.)

קראקא, א' טבת פ' מקץ תרס"ט — גליון נא. — Kraków, 25 Grudnia 1908.

בהוס לבב הנני מב׳ע במז"ט לידידי הנכבד המל"נ מ' נדלי' האָרן מקרקא לארוסו עם אחותי, מז"ט לאבותי היקרים.

ישראל שנופפטאבאק—טרנוב.

אל הקוראים.

„הגליון הזה הוא האחרון לשנה האזרחים ונבקש מאת החותמים, למהר בשלוח דמי החתימה, לבל יהיה הפסק בשליח הגליונות".

הבקשה הקבועה הזאת, הבאה בסוף כל זמן בעתונים, יש לה תנאי מוקדם, שהקוראים צריכים לעתון, אלא שאינם זריזים כל כך בתשלומים. בושה היא לגלות, שאצלנו אין הדבר כן. אצלנו עדיין עתון עברי נחשב כדבר לוקסוס, שדי לרוב יודעי עברית ל„נסותו גם הם ג' חדשים" פ״ם בשתי שנים בכל ימי חייהם. החוש הצבורי לקוי כל כך עד שאין סתם אדם בתוכנו מרגיש חובתו להחזיק בקניני הצבור, המביאים תועלת לכל העם. עתון עברי שבועי בממלכה בת שתי מיליוני יהודים, שרוב הגברים בהם למדו עברית, מתקים, למרות מחירו הקטן, בדחק וכמסכנות. לא יאמן כי יסופר זה לבן עם אחר.

כל אדם מישראל צריך להתאמץ לעשות קץ למצב זה של קהות הרגש. המתחיל לקרוא עתון עברי צריך להתרגל בו עד שיהיה אחד מצרכי חייו, עליו לדעת, שחיי היהיד קשורים בקשרים אין מספר עם חיי הצבור והעתון העברי כולל בקרבו את כל הקשרים ההם. החותם על עתון עברי צריך לשמור מועדו, לשלם מיד בכלות הזמן ולא להפסיק, למען יהיה תמיד לעתון ההוא מספר החותמים, הנחוצים לקיומו ולשכלולו, למען יוכל לפעול להועלת הצבור בכל אשר הציב לו למטרה.

וקוראינו יודעים מה נחוץ עתון כ„המצפה", השוקד להעמיד את האמת והצדק בכל מקרה ומעשה, בלי משא־פנים לשום צד, ומלחמה לו בעד זה מפנים ומאחור עם הקצוניים משתי הכתות, שכפי הרגיל הם עומדים בברית יחד בכל ענין צבורי לנזק היהדות המתונה, אשר רק לה זכות היסטורית ולה העתיד. רק „המצפה" לבדו הוא כלי הדבור למפלגה הזאת, הדחויה והבזויה משני הצדדים. עלינו להלחם תמיד עם כל משפט־קדום, רעיון נפתל, מחשבה נסתרה, עם כל בעלי שקר מוסכם, חקוי בזוי ורמאות הצבור. את כל אלה יעמול „המצפה" בלי מורא לגרש מתוך עמנו ולזכך את המדות. אם יכול מי להתפאר ב„חרות הבעת המחשבה", אז רק ל„המצפה" יש רשות לזה.

„המצפה" אינו נוטל בעבור זה תמיכה משום מפלגה, הוא מתקים רק על דמי החתימה. והוא גם העתון העברי הראשון אחרי „המגיד" מליק, המתקים זה שנים בלי הפסד, בלי תמיכה ונדבות ואין ראיה גדולה מזו לזכות קיומו. לכן חובה קדושה מוטלה על כל יודע עברית, להחזיק בו עכ"פ בתשלומי המחיר במועדו בלי הפסק וברכישת חותמים בין מכיריו.

היודע בעצמו, שלא יקשה לו, לשלם יותר מן המחיר הקצוב לעניים, עליו חובה מוסרית לשלם יותר, עכ"פ שמונה כתרים לשנה באוסטריא ועשרה כתרים בארצות אחרות. לזה יש לנו הזכות, כי שכר הדפוס ושאר ההוצאות הולכים ומתרבים משנה לשנה ורק על עניי החותמים אנו חסים, שלא להוקיר את מחיר החתימה בכלל.

בעלי עסק יתרגלו נא לפרסם מודעות ב„המצפה", שקוראיו בחוג הסוחרים העשירים רבים מקוראי איזה עתון פוליני יומי.

לא העושה עיקר כי אם המעשה.

המבקרים, הרואים על פי רוב שחור על גבי שחור, ורגילים המה לחפש מומים בכל מקום, תולים בנו בוקי סרוקי במצאם חסרון גדול במדתנו, שאין אנו מכבדים כראוי את גדולינו וגאונינו בחייהם, אין אנו חוגגים די „יובלים" בחיי משוררינו ונושאי דגל הספרות בחייהם ורק אחרי מותם, נרימם על נס, נחוג להם חגיגות, נעשה להם יובלים, לפי השפורט של העת האחרונה.

אנכי כשאני לעצמי הנני רואה בזה את החוש הדק של היהודי העברי, להעריך גדוליו וגאוניו רק אחרי מותם ולא „לעומתם" ברוך יאמרו, כי אם — אחרי מות קדושים, להגיד שבחם דוקא שלא בפניהם, כי לנו העברים לא „העושה" עיקר, כי אם „המעשה".

היו לנו כהנים גדולים, היו לנו גבורים, חכמים ומנהיגים מצוינים שבזקנותם פג טעמם וריחם נמר, ויש גם שהיו אחר כך לעוכרי ישראל. לגדולי האומה אנו מכירים רק את אותם הגדולים, שגבורתם ופעולתם חרותות על לוחות הדורות הבאים, אם השפעתם הזקה להולל גדולות גם אחרי כמה מאות

פיליטון.

הנרות הללו.

הַגִּידָה, מִי אֵלֶּה הַנֵּרוֹת? —
הֻרְדוּ לְחַלּוֹנְךָ בִּדְמָמָה,
כּוֹכְבֵי זֹהַר מֵרָמָה?
אִם טִפּוֹת דֶּמַע בּוֹעֲרוֹת,
שֶׁנָּשְׁרוּ מֵעֵינֵי שְׂרָפִים,
מְאִירוֹת לְךָ הַנְּשָׁפִים?...

הַגִּידָה, מִי זֹאת הָאַגָּדָה? —
הַבָּאָה אֵלֶיךָ מֵרָמִים,
אֵיזוֹ זִמְרַת קְסָמִים?
אִם בְּמַלְכוּת הַחֲלוֹם נוֹלָדָה?
וּמֵאֶרֶץ פְּלָאוֹת הִגִּיעָה,
אֶל בֵּיתְךָ הַמְּעֻשָּׁיָה?

אַךְ לֹא! אַגְלֵי זִו וְכוֹכָבִים,
הֲלֹא יִכְהוּ, יִתְאַפָּלוּ,
נֶגֶד „הַנֵּרוֹת הַלָּלוּ"!
וּמַה פִּלְאֵי אַגָּדָה נֶחְשָׁבִים,
לְעֻמַּת מַעֲשֵׂי פְלָאִים,
פָּעֲלוּ הַחַשְׁמוֹנָאִים!...

א. ל.

מאורע חדש־ישן לחנכה.

מאת יצחק פרנהוף.

ליל חרף. ברחוב היהודים בעיר ס' בארץ קדושה, אשר שם מלך חסד יושב על כסאו, אשר לבו מלא אהבה ושלום לכל העולם — המולה גדולה מרעידה את האויר. קול ענות, כמו מפיות זאבים רעבים, קורע כל לב. מהומה של קול זועף וזועם: הורא! הורא! הכום! רועמת מתוך מחנה שחור של רוצחים, אשר פניהם פני להבים ועיניהם עיני חיות טורפות והמחנה מתפשטה לכל עבר, זה מטפס, זה זוחל, זה נותץ חומות, זה מפרק שערים, זה מפוצץ חלונות. ושאגתם מתערבה בנאקת חללים, באנחת כואבים, ביללה נשים מפרשות כפים, בחריקת עצמות מפצחות, בהמית דם נשפך, בצלצול חלונות נשברים וכלים מפוצצים, בנכיחת כלבים נבהלים.

ברחוב היהודים בעיר ס' בארץ קדושה, אשר שם שורר מלך חסד, המבשר שלום לעמים — שם נהוגים עתה היהודים לבז ולמשסה.

והשלג משתלשל ונופל לו בנחת, כאלו לא נפצו קדקדים אל הקיר, לא נדקרו לבות ועינים ומחות במסמרים, לא נשחטו צוארים ולא נשמטו בני מעיים ארצה.

לאט לאט יורד לו השלג הלבן ומתערב בשלג של כרים וכסתות, שהפיצו השוסים ארצה ומכסה עליהם עד אשר לא יכירו ולא יבדילו בין שניהם. אך לא יוכל השלג שלמעלה לכסות על הדם הנשפך; הכתם יכתם השלג הלבן כתמים אדמדמים, כאלו יאדימו פניו מבושה. לא יוכל השלג עתה לכסות את האדמה ביריעה שטוחה ישרה, כי פה ושם נראים רגבים ותלים — פגרי ילדים הם וגזרי בשר אדם וגזי זקן ושער בתולות.

„הורא! האלו!" ירעש המחנה השחור ודמם זועף בקרבם...

„הכום, הכום, את הזשידים, אל תחמולו!"

שנה. ויש שאין אנו מכירים כלל ערך האנשים בחייהם, ורק כאשר נכיר השפעתם אחרי זמן כביר, אז ישאו גם שמם לברכה ולתפארת לדורי דורות.

לנו אחת היא, למשל, אם אברהם היה בן תרח העובד גלולים, ואם יתרו היה כהן מדין, שפטם עגלים לע"ז, אם בפעולותיהם ובהשפעתם עלינו עשו לנו גדולות. אחת היא לנו אם גם איוב לא היה ולא נברא כלל, אם רק השפעת איוב עודנה גדולה גם היום ובספרות העברית מצא לו מקום נאמן. ואחת היא מי ומה היה יפתח הגלעדי אם רק הושיע את עמו ורשומו היה נכר גם אחרי מותו, כי לנו לא „העושה" עיקר, כי אם „המעשה".

לכן אנו חוגגים „זכר ליציאת מצרים", „זמן מתן תורתנו", „חג האסיף" ולא „זכרון למשכן „יובל דוד" או „חג עזרא", „זכר למקדש כהלל" ולא זכר להלל עצמו; ומטעם זה גם חכמינו בחרו ב„חנכה" לפי טעם ההיסטוריה העברית, זכר „להמעשה", שהיה לתשועה לעמנו, אבל לא זכר למכבים. ומספרים לנו, כי כימי מתתיהו כשעמדה מלכות יון הרשעה על עם ישראל, היתה יד החשמונאים על העליונה, כי עמדו בפרץ ובחרף נפשם לחמו מלחמתנו, להציל את היהדות, והנר הקטן, שהאירו אז, מאיר לנו כאז כן עתה.

ומנקודת-המצב הזה אנו חוגגים „חגיגת חנכה", חנכת העם וחנכת מקדשיו. ואם חוגגים אנו בזמן האחרון, מה שלא ידעו אבותינו לפנים, „חג המכבים", אז סימן טוב הוא לנו לתחית העם, שאינו שבע רצון מאגדה לבד, ואנו רואים כמה עצומה עוד היום השפעת החשמונאים, ורק עלינו לדעת ולהודיע, כי לא „העושה" עיקר לנו, כי אם „המעשה". אבל אם יחוגו קצתנו את חג החשמונאים, לצאת ידי חובת הגינה לכבוד גבורים, כמו שעושים אחרים ויחוגו אותם בנאומים בכל הלשונות רק לא בנאום עברי, במנגינות שונות רק לא לפי רוחנו, בשירים שונים רק לא בשירי משוררינו העברים, הרי אלה חוגגים „חג המכבים" כמו שהיו יכולים לחוג איזו חגיגה אחרת בימים אחרים ובזמן אחר, ולא דוקא בימים ההם ובזמן הזה,

אם לא נאבה לדקור באיזמל בבשר המכבים, אז עלינו לחוגג שתי חגיגות, שהן באמת חגיגה אחת, ביחד, חגיגת חנכה וחג המכבים ולאמר: זכר למקדש המכבים, כן עשו המכבים, בזמן שבית המקדש היה קים. פעולותיהם תהיינה לנו למופת, יחוסם אל העם, השקפתם על הצרך המדיני והרוחני, הדתי והמוסרי, שלא היתה מצימצמת על אחד מאלה לבד, אלא התעוררו לכל קניני העם, לדתם, לשפתם, ולכל קדשי ישראל, אחרי שהתנערו מעפר העבדות ופרקו עול היונים. אם כה נערבב הצורה הישנה של „חגיגת חנכה" עם הצורה החדשה של „חג המכבים", אז יהיה הנר הקטן, העומד באיזו קרן זוית ואין לנו רשות להשתמש בו, לשלהבתיה, לאש קדש, שלא לבד שתהיה לנו הרשות להשתמש בה, כי אם אדרבא, חובה תהיה לנו להשתמש בה ולהראותה לכל יושבי תבל. למען יתחממו לאורנו.

שערו נא בנפשכם, אלו ראו המכבים איזה חג הנעשה עתה לכבודם, חג לשם חקוי חגיגת גבורים, האם לא ותרו על זה? אלו שמעו כל השפות וכל המנגינות לכבודם, רק לא שפתם ומנגינתם הם, האם לא הכירו מיד, כי חג כזה עם כל הלאומיות שבו אות התבוללות בגלות הוא, האם לא שבו וכבשו פניהם בקרקע?

לו ראו חגיגה של ציונים זרגוניים, למשל, ועוד היו יודעים, כי זאת היא השפה, שיהודי התחיה עושים אותה לשפה לאומית בישראל, האם לא פרשו ובכו ואמרו: אל נא תנבלו את שמנו? אם יחוגו כבר את גבורי החגיגה, הלא בודאי יש להם רשות לדרוש, כי מהותם תהי נכרת בין החוגגים והשמונאי ובניו לא יהיו כאבלים בין חתנים...

בכל אופן עלינו להודות, כי סימן תחיה הוא וגם זו לטובה. לפנים לא ידעו נאוריני גם מזה. אלא שאנו העברים רוצים בחגיגות יותר עבריות, לפי טעם עברי ומהות עמנו. כמו שאנו רוצים לחוג „זמן שמחתנו" בשמחה אמתית וזמן חרותנו בחרות אמתית, כך רוצים אנו ב„חג המכבים", שיוחג גם ברוח המכבים. אז נגבר חילים, ללכת לאורם, לבנות בית ישראל ההרוס כמוהם ברוח יהדות עברית, רוח חיים, חיים שאין בהם בושה וכלמה...

קראקא, שמואל הכהן שפירא.

ענינים מדינים.

נגמרה העבודה. הפרלמנט האוסטרי גמר את עבודתו הנחוצה ברחק. שלשה שבועות נקצבו לו ובהם היה לו לקים את תקציב ההוצאות וההכנסות לפי שעה, את ספוח בוסניא בממלכה עכ"פ בקריאה הראשונה, למסור את הדבר לועד ואת הרשאת הממשלה לעשות בריתות מסחר עם ארצות הבלקן. והכל בתור הצעות נחוצות, לבל יתעכבו, כי אין פנאי להאריך ולהשמיט. הכברות בזה היתה כפולה, כי ההסכמה לעסוק בהצעה נחוצה צריכה לבוא משני שלישי הבית ואחרי שהסוציאליים הם תשעים איש והטשכים והרותנים הם מתנגדי הממשלה וכן רדיקלי האשכנזים, אי אפשר היה למצוא שני שלישים. להרשאת עשית הבריתות התנגדו כל האגררים, כאי-כח עובדי האדמה שבכל הלאומים, כי מהבריתות עם ארצות הבלקן יגיע להם נזק, שיוזלו יבול האדמה והמקנה. בעמל רב הטה ראש המיניסטרים את קצתם לצאת מן הבית בשעת מסירת הדעות. והבריתות נחוצות ביחוד עתה, כי כי בגלל הקינם על סחורות אוסטריא בטורקיא חסרים שוקי מסחר לתוצאות החרשת. ולולא חמלו הסוציאליים על הבית, אשר כאישון עין ינצרוהו, מפני שהגיעו בו לגדולה, לא היתה דרך אחרת לממשלה רק לבטל את הבית ולהכתיב בחירות חדשה. וכן באו הסוציאליים לעזרת הממשלה הריאקצית והסכימו להצעות הנחוצות. וזהו מקרה שלא נשמע כמוהו. בעד עזרתם זכו עתה לכסא בפרזידיום של בית הנבחרים, שישב עליו זקנם פרנרסטורפר. בשני שלישים בצמצום התקבל חוק ההרשאה. למנוי מיניסטרים מתוך הפרלמנט אין עתה תקוה ואחרי שהצליחה ממשלת הפקידים יותר מן הממשלה הפרלמנטרית תשאר הממשלה הנכחית כפי הנראה לימים רבים, אף שלא נתיסדה רק לפי שעה.

הסכסוך עם טורקיא. אוסטריא-אונגרן נושאה ונותנה עם טורקיא ע"ד הפשר, אף שהקונם על סחורות אוסטריא לא פסק, כפי הנשמע הבטיחה כבר אוסטריא סך ארבע מיליוני ליטרא טירקיות (כתשעים מיליוני כתר) בתור תשלומי נזק בעד בוסניא. טורקיא אינה מתרצה בזה. בדבר הועידה של צירי הממלכות דורשה עתה אוסטריא למהר להזמינה ורוסיא, שהמציאה את כל ענין הועידה, משמיטה עתה את הדבר ודורשת, שתבוא אוסטריא בתחלה בדברים עם יתר הממלכות וכאשר יגמר הדבר עמהן התוה גם היא את דעתה. רוסיא רוצה לעשות בכבדות לאוסטריא. בודאי טעמה ונמוקה עמה. ולעמת זאת רוח אחרת עתה לאנגליא. אנגליא הסיתה בתחלה את הטורקים ואת הסרבים ללכת בקרי עם אוסטריא ולדרוש הרבה מאד והיא הציתה את האש המתלקחת בארצות הבלקן, למען תדוג היא במים עכורים כדרכה תמיד. ביחוד בקשה לבער בזה את סחורות אוסטריא ואשכנז משוקי טורקיא, למען יתרגלו הטורקים בסחורותיה היא. עתה הורך לב אנגליא מפני המרידה הגדולה המתכוננת בהודו נגדה והיא צריכה לשלום באירפה.

פרס. חיל מלך פרס, שצר על טבריס, הוכה מכה רבה ע"י חיל המורדים, אלפי חללים כסו את שדה ההרגה. המלך ברח מתהראן.

„ילד... שקץ נבזה, ילך לעזאזל הממזר!"
„הכה אותו לי, קרוע, אקרעהו!"
ט-ר-ר-ר...

„חוה היפה נשמטה מידי... פרחה לה הצפור היפה בשעת התאבקי עם אחיה, הפגר המוכה השוכב פה" — בן מילל ענק צעיר בחריקת שניים ופניו שרוטות ומבין סדקי כתנתו הקרועה נראה חזהו הפצוע והלקוי.

„חוה'קה היפהפיה, אח, איה!? הפגר הלז לא הניחני לאחוז בה! וברברו את הדברים האלה הוא בועט בגוית המת השוכב לרגליו.

„חוה'קה, חוה'קה!" עובר קול פרוע בתוך כל המחנה ומחריש אזנים.

„בעל ברחה תהיה... תהי!"

„כפי הנראה ברחה לרחוב המצודה", קורא אחד מן החבריא, גבר גבה-קומה באלון, „הורא, אחים, אל רחוב המצודה!"

* * *

דומית מות שולטה ברחוב היהודים בעיר ס' בארץ קדושה. הרחק, מאחרי בית חמר קטן בחדר החצר, אשר לא יעלה על לב איש, כי שם בני אדם שמו קן להם, שוכבת חוה. אולם איננה עתה „היפה". פניה צהובות בהות כשעוה, עיניה עצומות למחצה, היא נושמת ונושפה בכברות. החלון סתום, למען לא יכירו, כי פה עדיין נפשות יהודיות רוחשות. להב עששית קטנה נוטה לדעוך, הצללים רוקדים מן הקיר אל מטת חוה.

ולפני המטה עומד צל חי, אבל אינו מתנועע. כאבן דוממה עומד ר' אלטר, אבי חוה, עיניו מורמות למעלה, זקנו הלבן רועד על חזהו הרזה. עומד הוא מתיפח בדממה ותוהה על בתו, שהשבץ אחזה, כאשר עמד אחיה כחומה בינה ובין השוסים, שבקשו לענותה. כאבן מעמסה רובצת על לבה וסותמה את נשימתה.

וראש הזקן כגלגל סובב עליו. לפני עיניו דאות תמונות איומות, צלמי בלהות. הנה רוקד הרוצח את בנו יחידו ראובן'קע... הנה גויתו נופלה בעמיר מאחרי הקוצר... ראובן'קע האהוב, אשר חש להציל את אחותו מחרפה.

איהו, ראובן החביב, מי יודע איפה השליכו את גויתו! איככה יעזוב את בתו היחידה החולה? איפה ילך לבקשו באישון לילה? אוי ואבוי! אשר טפחתי ורביתי אויבי כלם!

הוא נופל ארצה ומקול החבטה בקרקע נתעוררה חוה. שפתיה החורות מתנועעות, רוטטות... קול צעקה מרה מתפרץ מגרונה: „אבי, אבי, עטרת ראשי, איה ראובן'קע? איפה נשאר?"

גניחת בתו האהובה העירה את הנופל. הוא קם מן הארץ ועומד שוב לפני מטת החולה ופורש כפיו בדממה, והשאלה: איה ראובן'קע גוזרת את לבו השבור.

וחוה אינה שואלת עוד על אחיה. הוא יודעה כבר את הכל, היא מכירה, אין אביה צריך עוד לענות...

דממה בחדר, רק השעון מפסיק בכל רגע בטיק-טק שלו. הנה השעון מצלצל. קול הצלצול מעיר את הזקן ומזכירו איזה דבר, שכמעט שכחהו. עיניו הקמות מחפשות דבר מה... כבר מצא...

הוא נוטל את מנורת הפח של חנכה מעל הכתל, יוצק בה שמן ודמעות זולגות מעיניו ומתערבות בשמן המנורה. הוא מברך „שעשה נסים" ומדליק ושפתותיו הרועדות דובבות:

מ—עוז צור ישו—ע—תי,
לך נ—אה לש—בח...
הכון — — — — — —

על המצפה.

נגד התנפלות ה„טגבלט" *).

ספרות שלמה נכהכה בשנים האחרונות בעד הציונות ונגד ההתבוללות ועלינו להגיד את האמת, כי הספרות הזאת הועילה לא מעט להשיב לנו רבים מבנינו הטובים, אשר כבר עמדו על מפתן הטמיעה הנמורה. כבמאמר קסם השיבה ששון החיים ותנועה להאברים המדולדלים האלה של האומה. ההתבוללות עשתה שמות נוראות כהשדרות העליונות של העם, אשר רגשותיהם הדתיים היו גם בלא זה רפויים בידיהם, ובאשר קרבה אותם ההתבוללות הלאומית יותר ויותר להעמים שבניהם, קבלו עליהם מעט מעט גם מנהגים דתיים של הדת השלטת ובעלים נובלים נפלו באחרונה אל חיק הכנסיה של העמים שבניהם. אולם בהשדרות הרחבות של העם לא נגעה ההתבוללות הזאת לרעה. אמנם חנפו רבים מבני העם לשכניהם, להודית, כי בני לאום אחד הם עמהם ירק דתם הוא דת משה, בכל זאת נשארו באמונתם לדת ישראל הנקשרת במעדנות טבעיות להלאומות היהודית וכל כלי יוצר לא יצלח עליהם להפרידם.

והנה קמה התנועה הקולטורית, אשר העודה כל כך גלויה, מטרתה כל כך שקופה, להעביר את העם מאמונתנו. ולהשבית את כל רגש דתי מתוך לבבות רבבות אלפי יהודים של השדרות הרחבות האלה, מבלי לדאוג, כי בזה ישמט הקרקע מתחת קיומה של האומה כלה. את אשר יבליעו חבריו בנעימה גלה וחזר וגלה איל-הכסף וראש החברה-הקולטורית הברלינית הידועה, בלי מגור. הוא ישאל ויחזור וישאל, כביכול מתוך דאגה שוברת לב: „על מה אנחנו סובלים"? והצדק אתו, כי האנשים, אשר אין למו אחיזה ביהדות ואין להם חלק באלקי ישראל, באמת רק משוגעים המה כסבלם כל ימי חייהם ענויים כל כך קשים בשביל יהדותם, אשר אינם מרגישים בה שום צרך ולא זכות הקיום ומביטים בעינים של קנאה על בעלי הדת השלטת, בראותם כי את טוב הארץ יאכלו.

לא הייתי נוגע עוד הפעם בענין המראיב הזה, לולי ההנפלות ה„טגבלט" הלבוני במאמרו „וואס מען שרייבט" № 230 כותב אני ההנפלות, כי במאמר הנזכר לא נמצא גם חפץ של נסיון, להוכיח את צרקת מתנגדינו. פוגעים אנחנו בו רק בבטויים הלציים, לבדח בהם את הילדים ונשים זקנות או את המבשלות והכותב לא שם על לבו כי במילי דבדיחותא אין מנצחים את המתנגד לדעה, כי אם בדברים של טעם.— מודה הוא כותב המאמר, כי בהמאסף „העתיד" נמצאים דברים, שיש בהם סכנה ליהדות, אבל אינו מגיד לנו, כי הדברים המביאים סכנה רבים הם, כי מכסים המה כמעט את כל הספר, (יוצאים מהכלל וזמה רק המאמרים, שאין להם דבר עם הקולטורה היהודית) ולו חפצתי להעתיק את כל הציטטים המסוכנים, מוכרח הייתי להדפיס כמעט מהדורה שניה של כל „העתיד".—

ב„העתיד" אין אני פוגשים עוד את ההתגוששות נגד ההתבוללית, אין אנו פוגעים עוד את ההתרוצצות נגד חפץ החקוי, כאשר הסכנו לקרוא בעתונים ומאספים עברים. מרגישים המה המקלטרים האלה, יודעים המה, כי התיצבו גם הם על דרך ההתבוללות הגמורה במזיד, אשר לא עלתה על דעת המתבוללים היותר נלהבים מתקופת ההשכלה. יודעים המה, כי אין להם כל רשות לקרוא הגר על המחקים את מעשי זולתם, מרגישים המה, כי בוששים בחפש מחפש את דברי כל שונא ישראל מסופרי העמים ובקבצם כל השערה קלושה או כל רעיון של איזה חולה-רוח, לדבקם בזיעת אפים במסמרות לבאמו שלם, אשר פיהם יקבנו קולטורי, רק מחקים המה את מעשי זולתם, מבלי להצטער או לפחות לחשוב על אדות הנזק הגדול, שהם מביאים בהכרח בזה לעמם.

הסופרים, אשר ממעי עמנו יצאו, אינם חפצים לשום לב, כי מבקרי כתבי הקדש מאומות העולם אינם מביאים שום נזק בזה לבני עמם. כי אלה האחרונים יודעים, כי גם היותר חפשי-ברעה מאומות העולם, לא ימיר את דתו באחרת, כי אין לו שום סבה לזה, כאשר אין לו שום סבה להמיר את לאמותו. אדרבא ידעו על נכון, כי כהפיצם דעות נשחתות כאלה ירכשו בזה לדתם וללאומתם יסודות מועילים מבעלי הרכוש ומגדולי הרוח — של ישראל.

בעלי הקולטורה של עמנו לא יפקחו את עיניהם לראות, כי גם במדינות היותר חפשיות והיותר קולטוריות כאנגליא ואמריקה ידאגו מחוקקיה בעד חנוך בני הנעורים בבתי הספר ברוח הדת, ואנו, אשר בכל דור ודור יעזבו אלפים מקרבנו את דגלנו בשביל איזו הנאה מועטת או לרגלי תאות הכבוד, לולי ההתרבות הטבעית אולי כבר תמנו לגוע ושם ישראל היה נמצא רק חקוק בספרי התולדה. איך נצייר ברוחנו, כי מיסדי חברת הקולטורה, אשר באמת היא רק חברה להרחבת הכפירה בעקרי היהדות, את טובת הלאום ידרושו? — והסופרים האלה מהנגדי הציונות בגלוי, יתאמרו בשם „נושאי דגל הציונות הלאומית". ועתון ציוני רשמי יצא להמליץ בעדם ולהבזות את הלוחמים בעד קיומה של האומה. אתמהה!! עד כמה מתרחקים בעלי הקולטורה הברלינית מהיהדות תוכיח הבקרת הקשה, אשר ימתחו בהמאסף הנזכר על אחד-העם — אשר בעל המאמר בה„טגבלט" מכנהו כשם מנהיג „בעלי הקולטורה"— על אשר עודנו עומד במדה ירועה על בסיס היהדות.

לא נכון הדבר, אשר כתב הכותב שם, כי מהנגדים אנחנו המזרחיים להסתדרות הציונות הכללית, כי כל קורא לא במשפט קדום יוכח, כי במאמרי, אשר העיר ההמרמרות כל כך גדולה („המצפה" גליון מ"ו) הגנתי על הציונות הכללית.

מוקירים אנחנו את הסופרים העברים בתור אבירי העט, אבל נגוד להם, כי התיצבו על מקום מדרון המוביל לעברי פי פחת ונלחצים אנחנו לצאת נגדם למלחמה להצלת היהדות.

לא נכון הדבר, כי בהזכירי, שישנם בין המזרחיים מספר גדול פרופסורים, דר"ים ואומנים היתה כונתי להגן על זכות קיומו של המזרחי. אבל כונתי היתה להראות, כי הקולטורה האמתית אינה מתנגדת כלל להדת והראיה, כי ידיעותיהם הרחבות והקולטורה הגבוהה של כל אנשי שם האלה לא העבירו אותם מדעת קונם ולא מנעום מהיות ציונים טובים. חפצתי להראות, כי הארם הקולטורי אינו מוכרח להכחיש כל הקדוש להדתיים.

ה„טגבלט" מזכיר, כי חברינו לדעה ברוסיא ילחמו יותר בשם הדת, יוכל היות, כי יראתם גדולה מיראתנו ויוכל גם היות, כי הכותבים בשם המזרחיים ברוסיא לא עבדו בעד הציונות כל כך כמוני, כמעט במשך רבע שנת מאה, עד כי הציונות היתה לי כשר מבשרי ודם מדמי וכל הנוגע בה כנוגע בעצב החיים שלי. כתבתי, כי בטוחים אנחנו, שחכמי ישראל, אשר היהדות חביבה עליהם, לא יקחו חלק באספה, כי אמרתי: אין אור וחשך משתמשים בערבוביא. ואם מערכת „המצפה" והחושבים כמוה יאמרו: מוטב שישתתפו החכמים הנאמנים ליהדות בהמון רב. אענה שאם יעשו זאת יוכחו לדעת, כי פולמוס אספת טשרנוביץ בין המצרדים בזכות העבריה ובין הז'רגונים, אך משחק ילדים היה נגד המלחמה האיומה, אשר תמצא מקום בין הדתיים והקולטורים באספת ברלין, אשר תסוב לנו כלמת נצח ואולי גם פרוד, אשר לא יוכל להרפא.

אמנם צריכים אנחנו לאספה, אבל לאספה אשר תתיעץ בדבר השתלמות השפה העבריה ויסוד ספרות יהודית אמתית, אבל לא לקונגרס תרבותי כמובן חברת הקולטורה הברלינית. את הקונגרס הזה היה על העבריה לקרוא, ולא ה„סיני" החשוד בעיני העם ומקומו של הקונגרס היא לבוב או קראקא ולא ברלין.

בעד קולטורה אין עלינו לדאוג. העת עושה שלה ובתי-הספר עושים את שלהם.

כתמימות ילדותית שואל כותב המאמר בה„טגבלט" מאין אנחנו יורעים, כי יתעסק הקונגרס בדברים כאלה? האינו יודע את המלחמה, אשר לחמו על הקונגרסים הציוניים בעד קילטורה? ומה הביאה לנו הקולטורה שלהם? האם המציאו לובן ביצה מלאכותי? הגלו את כח החיים? או הביאו מזור למחלות השחפת והסרטן להועלת המין האנושי? חלילה! מזכים היו אותנו ב"העתיד" להרחבת הבגירה, ולהתרבות המומרים.

כטרם אסים אעידה לי עדים נאמנים את חברי ועד המזרחי ואת מערכת „המצפה", כי המאמר הקולטורה הברלינית נחתם בשם „ועד המזרחי", מה היה כי המערכת חתמה החתיו את שמי, זאת לא ארע.

יהושע פאדענהעכט.

פיליטון קטן.

בקראכם את הפיליטון של מר אימבר בגליון של חנכה כשבוע שעבר „שמחת חנכה שלמה" דמיתם בודאי — וגם אני דמיתי — כי שמחת חנכה שלמה אי אפשר שתהיה רק לילדים. עתה אבטיחכם, כי שמחת חנכה כזו, שיש לו בשנה הזאת, לא זכו לה אף תלמידי אליקים געצל. כל ימי נצטערתי על שמחת חנכה שלנו שאינה שלמה. מספרים לנו על הנסים ועל הפרקן ועל הגבורות ועל התשועות ועל הנחמות ועל המלחמות, הכל יפה מאד, ראויים היו היונים עבדי עפיפן למכה הרבה, שהכום החשמונאים, להראותם, כי לא בכח יגבר איש, כי אם ברוח. אבל אנכי חפצתי למצא, שעשו החשמונאים לא רק נקמה בגוים, כי אם גם בבוגדים, באלקימוס, מנלאוס, יזון וחבריהם, המתבוללים שלהם, שחנפו לשונאי עמם ושאפו שיתבוללו היהודים כלם בתוכם ולא יזכר שם ישראל עוד. נקמה כזאת היתה ראויה שידברו עליה בחנכה. הריגת היהורי, המקריב חזיר לזאום, אינה עוד כלום, כי כיון שנהרג הבוגד לא ראה עוד בנצחון היהדות ואני חפצתי שיספרו לנו, כי יזון, מנלאום, ואלקימום וכו' דפקו על שערי היונים ולא פתחו להם, התחננו שירחמו עליהם מאהביהם ויצילום מידי החשמונאים מבערי הרע והם ירקו עליהם כבוז. הביאו להם מתנות והם זרקו את המתנות אל פניהם. זאת היתה נקמה בפושעי ישראל.

והנה באתי לבשרכם, כי בשנה הזאת זכינו, לנקמה זו, בוגדי דורנו הגיעו למדרגה, שאף אבותיהם בימי מתתיהו לא הגיעו אליה. פרנלס, מנהל האשכנזים החפשים, שהיהודים הלברלים בווין ובביהם נכרכו אחריהם וחסו בצלם, נתן את היהודים במתנה לאויביו המשכים בישיבה גלויה של הפרלמנט האוסטרי וכא-כח היהודים ההם ד"ר קורנדא היה מכרח לראות ולשמוע ואת, אחרי כל הקרבנות הקשים, שהביאו הבוגדים ההם על מזבח הלאומות האשכנזית ואחרי כל הנזקים, שסבלו מתגרת ידי הטשכים ואחרי כל הבזיונות והבטול והדחיפות והדחיות. מי מכם יוכל לתאר לו את יסורי הנפש של היזונים והאלקימוסים של דורנו! או אולי כבר נקפא כח הרגשתם ואינם מרגישים עוד. ויש רגלים לדבר, כי אלו היה עוד כח הרגשה בבוגדים האלה היו שולחים את בא-כחם ד"ר קורנדא עצמו אל הקלוב היהודי לאמר: חטאנו, עוינו ופשענו, עתה קבלונו אליכם, כי נחמנו על מעשינו. לא נוסיף עוד להקריב קרבנות לשונאינו, ההופכים על פנינו את הכום, שמזגנו להם.

ואל תדמו שרק המתבוללים האשכנזים השיגו מכת לחי כזאת. הריני מספר לכם מעשה יפה במושקים פולנים, שהשיגו גם הם דחיפה כזאת. שמעו ויגל לבבכם לכבוד חנכה. בק"ק זולקיעב ישנו בהכ"נ, שלפי המסורה בנהו המלך הפילני יאן השלישי סוביעסקי (בודאי נתן רק את הרשיון רבנותו). הגראף אדון האחוזה בדור הזה, בראותו את הבנין הישן, הנקרא על שם מלכו החביב, הציע לפני ראשי הקהלה, לתקן בדקיו ולפארו ולשכללו והוא ישתתף בהוצאות. היהודים חרדו לעשות את הפקודה בזריזות ובאימה וביראה

---

*) מפני סבה נתאחרה הדפסת המאמר הזה. (המעו).

יומם ולילה שקדו על הבנין, שיהיה נעשה ברצון הפריץ. ולמען הראות לו את פטריוטותם צירו את כפתו וכתליו באותות לאומיים פולניים לכבוד המלך הפולני ולכבוד הפריץ נוהן הפקודה. כאשר נשלמה העבודה עשו חנכת הבית כהחשמונאים בשעתם, אבל התח שהחשמונאים שמחו בבערם את רוח הזרים מבית ה', שמחו הם בהכניסם את רוח הזרים אל בית ה'. לחג החנכה הזמינו את הפריץ והתפארו לפניו על הציורים הפולנים, שמלאו בו את בית הפלתם לכבוד המלך הגדול פאר כל הפולנים. ובדרך אגב הזכירוהו לקים הבטחתו, להשתתף מעט בהוצאות, כי הלא רק בפקודתו חרדו את כל החרדה הזאת לכבוד הלאומות הפולנית. הפריץ משך את כתפיו למעלה וענה בתמיה: מי בקש מידכם לעשות בית תפלתכם להיכל פולני לאומי? למה חללתם את הרוח הלאומי הפולני, להכניסו אל ביהכ"נ היהודי ולמה חללתם את בית אלקיכם באותות לאומיים זרים?! והפריץ הפולני פטור בלא כלום. ראשי הקהלה קבלו את הבעיטה בשתיקה יפה ואותות הלאומיים הפולנים ישארו בביהכ"נ גם להבא, כאותות הלאומיים האשכנזים על חזי היהודים בביהם אחרי הבעיטה של פרגלט. אפילו בפתחו של גיהנם לא יחזרו בתשובה. ואל תרמו שהקהלה הזולקיעכית עשירה כל כך עד שאין להם מה לעשות בכספם אלא לציר את ביהכ"נ בציורים פולניים לאומיים. בתחלה האכילה הקהלה את חולי היהודים בביה"ח הכללי מאכלים כשרים ועתה הם אוכלים טרפות מאין כסף לקהלה. חזן מפואר יש בביהכ"נ ההוא עצמו, שאין כסף לקהלה לשלם לו שכרו והוא סובל מחסור וכפן. איך אתם אומרים? „פונם רוח'ם ווענען איז דא!"

צרפו לדחיפות האלה האשכנזיות והפולניות את הדחיפות המדיאריות, המצויות עתה בעתונים, כי המדיארים במדינה האונגרית, לא האצילים המושלים בבודפסט, מתחילים כבר להביט על היהודים המוסרים נפשם בעדם ומקריבים להם את כל יהדותם, כמו על עם זר, כמו על הרומנים והסלובקים והסרבים ותהיה שמחת חנכה שלכם שלמה על הפורעניות הראויות הבאות על יזון ומנלאום ואלקימוס שבדורנו.

המחטט.

מכתבים מערי המדינה.

קראקא. בישיבת מועצת הקהלה ביום א' ש"ז הרציא היוב"ר הנשיא ד"ר טילעם ע"ד התקבלות הדפוטציא של קהלות היהודים מאת הקיסר, לברכו לחג היובל. הקיסר שאל את הד"ר טילעם על שלום היהודים בעיר ויחס התושבים אליהם.

הד"ר פישלר הרציא ע"ד הסדרים והתקונים החדשים בבית המטבחים. הכל עומד עתה תחת השגחה מעולה. — החלט לקחת מכל בהמה גסה הנשחטה, בין כשרה ובין טרפה 2.50 כתרים, מדקה חצי הכתר. עד כה לא שלמו רק מבשרה. סגן הנשיא מר מרגליות ההנגד לזה, פן ימעיטו הקצבים הנוצרים לזבוח ויהיה מחסור בבשר. אך הנשיא הרגיעו באמרו, כי כבר בא בדברים עם כל הקצבים, היהודים והנוצרים וכלם מסכימים. מר מרגליות הציע, להחכיד את מס שחיטת העופות, כי אין בזה השגחה טובה וסדרים נכונים. ההצעה נמסרה אל הועד. — המועצה אשרה את בתי המדרש החדשים „יבנה" (ביהמ"ד של הה"ג ד"ר זליגר) ו„עטרת ישראל". — בביהכ"נ קופה שולטה מחלקת בין הגבאים, אחד מהם רוצה להיות מושל יחידי והנותרים התפטרו. המועצה החליטה לקבוע בחירה חדשה לששה גבאים. — סגן הנשיא ד"ר רפאל לנדא הרציא ע"ד עזבון ר' ברוך אייכהורן, שהנהגת הקהל מנהלה את העזבון לפי הצואה. ההנהגה רוצה למכור את הקרקע להנהגת העיר במחיר יפה ולהמוך בכל שנה בפרי ההון בידי נערה ממשפחת המנוח שתנשא. הדבר נמסר לועד.

הפרנס ד"ר איננץ לנדא התאונן על ההנהגה על השמטת התקנות החדשות של הקהלות. התקנות כבר נתאשרו וכבר היתה אפשרות לבחור בששה פרנסים מקוריע של בחירה כללית ובשביל איזה דבר קטן מתעכבות התקנות בבית הנציבות זה שנה. הנשיא ענה, כי הנציבות החזירה פעם את התקנות ובקשה לדעת את טעם השנויים. הוא השיב על זה לפני ימים רבים ולא נודעה סבת ההשמטה. אבל הוא יזכיר עתה את הנציבות בעצמו כאשר יהיה בימים האלה בלבוב.

הפרנס מר נפתלי גלדגרט הציע את חשבון קמח הפסח של אשתקד והראה, כי למרות המחיר הנמוך, שנקצב על הקמח, הרויחה הקהלה סך 1300 כתר. מר פינחס לנדא העיר, כי נחוץ להקדים השנה בקנית הקמח, כי הקציר לא עלה יפה וקשה להשיג חטה כשרה לפסח. ההצעה נתקבלה והועד הקודם נתמנה לעסוק בזה. נ.

מכתב מטורקיא.

קושטא. קצת העתונים העברים כפי הנראה אינם מכירים את מצב הענינים פה בנוגע ליהודים והם מתאמצים להכנים פיל בקפת המחט ולראות צל הרים כהרים (ראה „העולם" גליון מ"ז במאמר „ההתבוללות בתוגרמה"). אמנם לא לכל אדם יש הכשרון להתחרות עם סוקלוב בכח הפלפול, אבל למי שיודע את המצב כמו שהוא אין זה נחוץ כלל. אנחנו יהודי טורקיא הננו עדיין רחוקים מאד מן ההתבוללות האירפית וכפי שאפשר לראות מראש תאריך עוד היהדות הנאמנה ימים רבים פה. בתשעים אחוזים ממאה ביהודי טורקיא נאמנים לדתם ולעמם במובן הישן וגם מעשרת האחוזים האחרים עוד שמונה ליראי אלקים יחשבו באירפה ורק כשנים אחוזים ממאה הם ליבראלים במובן האירפי. נשואי תערובות אינם נודעים פה כלל. בתי המסחר היהודיים הפתוחים בשבת בטלים באלף (לא לתהלת היהודים האשכנזים היא, שהם היו הראשונים, שהיו למופת פה בחלול שבת). מן השנוי ביחס הפוליטי בארצנו אולי תסבול גם היהדות מעט. אבל עשרות בשנים ואולי מאות תעבורנה עד אשר תביא הליבראליות איזו סכנה.

גם הוכח יוכיחו את היהודים בטורקיא, כי אינם מוקירים את הציונות. אבל רבותי מה החפצו מעם, שהיה אסור בזיקים עד כה? מה היה יכול עשות בשביל כלל ישראל? אם היה שלום ליהודים פה יותר מבכל הארצות, הרי זה רק פרי אהבת המנוחה של בני עמנו, ולולא זאת היה גורל היהודים פה כגורל הארמנים. הטורקים מניחים בשלום ובשלוה את אוהב השלום, אבל לאוהבי מדנים והחרות הם נוקמים ונוטרים שאין במוהם.

עתה נשתנה המצב, דרור נקרא למחשבה והמחשבה כבר באה לידי הבעה בדבור ועוד נבוא מן הדבור גם לידי מעשה. אידיאלים לא חסרו לנו וברצון טוב גם כן אין מחסור. הניחו ליהודי טורקיא, לא תבואו על ידיהם ח"ו לידי בושה או נזק. אך אל תואשו מהם, עתידים הם להיות למה שנועדו מן ההיסטוריא ע"י מקומם. אבל יש להזכיר, כי מי שצם זמן רב אין לשים לפניו מאכל רב בפעם אחת. עמהם צריכים להתחיל מן הא"ב. יש לשלוח להם אנשים חשובים, לדבר על לבם, להבינם בינה, להסבירם חובתם ומעט מעט יביא העמל פרי רב לתכלית הנרצה. אבל באמור הכל במדה ובתכסים. מנהלי הציונים באירפה יכולים לעזור בעצמם בעת מצוא ולנהל תעמולה כמו בשאר הארצות (מן השקלים והקרן הקימת אין יודעים פה מאומה). בדבר אחד אסכים לסוקלוב, באמרו: „ואם היתה חובה זו גדולה ונכבדה גם מכבר, עתה היא מצות עשה שהזמן גרמא".

עקר גדול מן העבודה בטורקיא הוא הקולוניזציא, להושיב את גולי אחינו הנדכאים מרוסיא ומרומניא במדינות שונות בטורקיא. הארץ הזאת צריכה לאנשים, כמו שהאנשים ההם צריכים לארץ. הטורקים הצעירים יקבלום בזרועות פתוחות, אם יבואו במדה ולא בהמון רב. נקוה לטוב ואל נואש!

יש מתאוננים על השפעת אנשי ה„אליאנס" הפאריזית על יהודי טורקיא ואומרים, כי היא הולכה ומתרבה וכי בחירת מ"מ החכם-בשי ר' חיים נחום פה בכחה נעשה. נכחד ממנו על מה הם מרמזים בשם „אנשי האליאנס"? אולי הם מתארים להם מין קמרילה הסובבת את הרבנים וכל מעשיהם הם עושים בפקידת ה„אלינס"? פה למצער לא נודע מזה דבר. אמנם הרב הוא חניך ה„אליאנס" ולמוסד הזה יש להודות, כי יש בנו חכמים מצוינים כמוהו. אבל האנשים האלה אינם צרדיים כלל, להיות מסורים בכל נפשם רק לה לבדה. הנם מכירים טובה למשל גם ל„חברת העזרה" של יהודי אשכנז ולמוסדים אחרים. — לפני ימים אחדים בקר החכם-בשי את ציר אשכנז פה המרשל פון ביברשטיין. הלז כבדהו מאד ומלא פיו תהלתו.

הרבנים באלעפא ובקאירא מאנו לקבל על עצמם את הקנדידטור למשרת ראש הרבנים בטורקיא והועד מחפש אחרי קנדידטים אחרים.

הבחירות האחרונות אל הפרלמנט נעשו בזריזה. פה לא נודעו עוד דרכי התעמולה בשביל קנדידטים, המלחמות והקטטות, השקרים והרפיגות בשבח הרוצים להבחר ומכ"ש מתן השחד זרים הם פה עדיין. הכל נעשה בשובה ונחת. בכל יום ראינו את הולכת ארונות הפתקאות אל מקומן. ההולכה נעשתה בהמון חוגג. בראש הלכה להקת מנגני הצבא ומאחרי המחנה גדוד של כבוד. כהנים טורקים, כמרים יונים וארמנים ורבנים יהודים עברו במרכבה אחת שלובי זרוע. את ארון הבחירה מניחים על דבשת גמל ומחנה גדול נושא רגלים נמשך אחריו. עיר הממלכה נחלקה לשמונה עשר מחוזות לבחירה. הבוחרים יבחרו בבוררים והם את הצירים. עשרה צירים שלחה עירנו אל הפרלמנט. ביום שהובילו אותם אל הפרלמנט היו כל בתי המסחר סגורים לאות חג.

אף שאין לנו מספר הבוחרים הנחוץ במחוז אחד, שנוכל לבחור בציר מיוחד מעיר הממלכה, הנה נתנו לנו הטורקים ברצונם הטוב מאהבתם אותנו, לבחור באחד מאחינו בעזרתם. הועד, שנקבע ע"פ הנהגת הקהלה להקמת ציר, יעדה את מר חיים עפנדי פאראג'י להבחר. הוא עורך-דין של מונופול הטבק פה. הוא חכם ובעל נסיונות בעניני הצבור וראוי והגון למשרתו. הצירים היהודים האחרים הם: נסים מצליח, עורך דין בסמירנא ומורה בבית הלמוד הגבוה לחקים ומשפטים; עמנואל קאראסא, עורך דין בסאלוניקי ודוד ששון, פקיד הנהגת המדינה בבבל. כל אלה הם חכמים ובעלי כשרון ונסיון. באים בימים ויש לקוות, כי יעשו הרבה לטובת עמם. מארץ ישראל לא היה אפשר לשלוח ציר יהודי אל הפרלמנט, וזהו בשחוק לגורל היהודים. היהודים לא התכוננו לזמן הגדול הזה, אשר עתידות העם היהודי תלויה בו. עתה גורל פלשתינה מסור בידי צירים ערבים, סורים וכו', שנבחרו שם. אך מה שעבר עבר. מעתה צריכים להשתדל בשקידה, כי כל אחינו יושבי א"י יהיו נתיני טורקיא. למען יוכלו גם הם לפתוח פיהם בבחירות הבאות, שתהיינה אחרי ארבע שנים ולשלוח בחיריהם אל הפרלמנט, שידברו בעדם ובעד הארץ בשם העם העברי.

אות השנוי בארצנו ראינו בזה שהמשחקה המהוללה שרה ברנרד מפאריז שחקה פה פעמים אחדות. בעת השלטון הישן היה זה אסור גמור.

יעקב פרחיה ס"ט.

מקרוב ומרחוק.

שונות. השופט חוקר הדין בפאריז, העוסק במשפט האלמנה הזונה שטיינהייל, שהמיתה את אמה ואת בעלה בסם המות, מאשים אותה גם בהריגת נשיא הרפובליק פליקס פור. — ממשלת רוסיא רוצה להטיל מס מיוחד על פינלנד של עשרים מיליוני רובל, לשחרר יושביה מעבודת הצבא. — בבית זמרה בעיר מוראם בספרד פרצה תבערה בשעת עריכת מנגינות, בשלש מאות איש נשרפו. — דעת העם בגליציא רועשה עתה בגלל זיוף

צואה אחרי הגראף מיקולאי וואָלאַנסקי, שמת בלבוב והניח הון של שמונה מיליוני כתר בלי צואה. רק עדים שני אחים יהודים הירשהורן חוכרי הגראף ומשרתו העידו בשבועה, כי הגראף נתן כל הונו במתנה לאהובת בוגוצקא. המרמה נגלתה, נודע שהגראף הניח צואה כתובה לרנחיל הונו לקרוביו והעדים נטלו שכר רב להעלים את הצואה. גם אדבוקטים ופקידים התערבו ונטלו דמי לא יחרץ. השערוריה גדולה מאד. — במכרה הפחם בריעשיצא. באונגרן הומתו י"ג פועלים מן ההבל. — בחינא ספרה הממשלה את העם בפעם הראשונה. מספר יושבי הארץ תל"ת מליין ורבע נפש אדם, קרוב לשליש כל בני האדם. — בווין המציא איניזיר כלי נגון, שאפשר לחקות בו כל הקולות השונים שבעולם, וגם קול להקה שלמה של מנגנים ואין זה פונוגרף. — מן העיר ארסה הוסר מצב המלחמה.— ע"פ הצעת צרפת וספרד תכירנה הממלכה את מולאי חפיד לשילטן מרוקא. —

*

נכלי השחורים ברוסיא. סופר ה„אונזער לעבען" בפטרבורג דבר עם רודיטשב מנהל הקדטים על-אדות נכלי מפלגות השחורים ברוסיא נגד הממשלה ונגד היהודים (ראה בגליון הקודם מאמר „פי רשע") רודוטשב אמר לו. שלפי דעתו תקבר ההצעה בגנזי הועד ולא תשוב אל הדומה.

אברהם מאפו. ברוסיא חוגגים עתה המשכילים העברים את יום הולדת המאה של הסופר הבלטריסטי הראשון אברהם מאפו, בעל הספרים „אהבת ציון", „אשמת שומרון" ו„עיט צבוע". הספרים האלה עשו רושם אדיר על בני הנעורים בימיו והיו אבן הפנה להספרות היפה של התקופה החדשה. כשני הספרים הראשונים תאר בעט סופר אמן ובשפה קלסית, שאין כמוה ליפי את חיי ישראל בארצם בזמן הבית הראשון ובזה ברא את חבת ציון החדשה. אף אלה, שאינם מודים כערך האמנות. של מאפו, מוכרחים לחשוב את ספריו בין הספרות הקלסית שלנו

הפטריוטים. בערי טורקיא ישנם בתי מסחר רבים של יהודי אוסטריא ואונגרן וגליציא, אשר למרות היותם כבנים חורגים בארץ מולדתם יסדו בטורקיא בתי מסחרם בתור אוסטריים, להמציא בטורקיא קונים לסחורות אוסטריא בעד פטריוטותם זאת הם נדונים עתה בבויקוט מאת הטורקים. האם לא טוב היה ליהודים ההם אלו קבלו עליהם סיד את נתינות טורקיא ?

עוד הריגת יהודים. בכפר פאטשולטוביצה אצל גבול רוסיא במחוז קרזאנוב בגליציא נמצאו בשבת בבקר המוזג משה פרבר ואשתו ומשרתת נוצרית הרוגים ביריות. אכרי הכפר נבהלו, כי האיש חביב ומכובד להם. אכרים ויהודים רבים התקבצו להתאבל על ההרוגים. חקירות השוטרים והפוליציא הקראקאית הוכיחו, כי שני זרים מרוסיא היו הרוצחים, אחד מהם ברח לקראקא.

הורג פרנקפורטר נתפש. כבר התיאשו בווין מתפישת הרוצח השודד, שהרג את הזקן יוליוס פרנקפורטר בצהרים ביום ח' לח"ז, אחרי ששמאות אופנים למצוא את הרוצח נכזבו וכל החשדים היו לאפס. פתאם הודיעה הפוליציא הברלינית, כי היא תפשה את הרוצח, שכבר התודה על עונו. הוא נער שובב בן כ"ב שנה אשכנזי בעל מום וקטן הקומה. אדם משחת-המדות הולך בטל, שכבר נענש על עברות אחדות. הוא הגיד לחבריו ולאהובתו, כי הון רב נפל לו בירושה והוא נוסע לווין למכור שטרי ערך ויביא להם מתנות. את דברו הקים, הביא להם מתנות רבות מבזת היהודי. כאשר בזבז בימים אחדים את כל הכסף שבזז התחיל לתת בעבוט את הטבעות היקרות ובעיני המלוה על המשכנות היה הנער חשוד והודיע לפוליציא, שהיה בידה רשימת החפצים הבזוזים ובכך הכירה את הרוצח.

המתוך. האיש המשתדל לעשות פשר בי אוסטריא-אונגרן ובין טורקיא הוא היהודי הלאומי פרופסור וואמבערי מבודפשט. הכל תמהו על המקרה, כי ממשלת אוסטריא תפקיד איש יהודי למלאכות גדולה כזאת, הלא עד כה לא האמינה ביהודי בשום משרה פוליטית. עתה גלה סופר עתון גדול ברליני, כי וואמבערי אמר לו, כי מלך אנגליא עצמו העיר את הקיסר פרנץ יוסף עליו והבטיחהו. כי הוא הוא האיש היחיד, המסוגל לעשות את הפשר עם הטורקים, כי הוא חשוב גדול אצלם ואצל השולטן. — ידוע כי וואמבערי זה המליץ גם על הד"ר הרצל אצל השולטן וע"כ נפתחו לו כל השערים שם.

סוף שביתת הפועלים מירושלם. השביתה בירושלם התפשטה בכל מיני הפועלים. אלו התנהגו הפועלים בשביתתם כהוגן ולא היו משתמשים במעשי אונס וכפיה. היה כל העם, אולי מלבד השנוררים, עומד על צדם. אבל כהשתמשם בכלי נשק, כמנהג רוסיא, לתת תקף לדרישותיהם. התחברו כל בעה"ב מכל המפלגות נגדם. והריב היה חזק כ"כ עד שלא היתה תקוה, שצד אחד יבטל דעתו במשהו. אך מר לעוואנטין מנהל הבנק הציוני והסופר העברי מרדכי בן הלל הכהן התערבו בדבר ועשו פשר, שהפועלים יבטלו את כל אגודותיהם, יען עליהן חל החרם ויתחילו לעבוד ואח"כ יוכלו לכונן אגודות אחרות להגן על עניניהם.

כי"ח ושפת עבר. החי' הפאריזית כי"ח שלחה ועד, לבקר את בה"ס בארצות המזרח. תחת אשר חי' העזרה האשכנזית הנהיגה שפ"ע בבתי החנוך שלה בא"י, לא ידעה החי' הצרפתית את הסוד, כי בא"י אין שפת למוד אחרת אפשרית. הועד התפלא על בה"ס בא"י, ששפ"ע היא שפה חיה בהם וגם למודי חול לומדים בה. אפשר לקוות, כי החי' תיטיב עתה מעשיה.

בעלי תשובה. הד"ר שטרוכר וחבריו הכניסו אינטרפלציא אל הפרלמנט על אדות פעולות הנוצרים-סוציאלים בבוקובינה, המפיצים דבות שקר ועלילות ישנות בין המון העם המקבל דבריהם כאמתיות, שאין להרהר אחריהן. כגלוי הם מסיתים את העם ע"פ השקרים ההם לעשות נקמה ביהודים בחרב ובאש. היהודים כבר התאוננו על זה לפני כתי הפקודות בבוקובינה ואין עוזר. ונפלא הדבר שתחת האינטרפלציא הזאת חתומים גם שמות שני היהודים לעווענשטיין וקולישר מן הקלוב הפולני, שעד כה לא התערבו בענינים יהודיים כאלה. העשו תשובה ?

איש חסיד. ראובן: מדוע אתה ממהר כה בתפלתך, כאלו רודפים אחריך? שמעון: באמת איכה יוכל בן אדם תולעה להתפלל לבורא כל העולמים, אשר אין חקר לגדלו ורוממותו. בחשבי בגדולת הבורא אי אפשר לי לעמוד להתפלל לפניו. על כן אני מצמצם את הרגע שאני שוכח אותו ית' ואז אתפלל בחפזון.

משדה הספרות והמדעים.

חנכה.

החשמונאים הראשונים, מתתיהו וחמשת בניו הכהנים, כל מעשיהם היו לשם-שמים ולשם קדשת הדת והתורה. ובכל נצחונותיהם הגדולים, היוצאים מגדר הרגיל, שמו לנגד עיניהם שם-ד' ותורתו והצלת ישראל וארצו מידי האויב האכזרי ולא לנחיל עטרת-נצחון או לשם התפארות והתגדרות אף במשהו. ע"ז יעידו חשמונאים א' וב' בכמה מקומות. כגון: חש"א סי' ב', ג', ד', ז', י"ג, ט"ז וחש"ב סי' ח' י' י"ג ט"ו ועוד. האנשים הגדולים האלה אספו גם כל ספרי-ישראל, שנפוצו ונפזרו בימי המלחמה במקומות שונים, לאספה, להיותם למשמרת, למען לא יאבדו (חש"ב ב', י"ד — ט"ז). ולולא הם, מי יודע אם נשאר מכל ספרות-ישראל שריד ופליט ואם לא התבוללו והתיונו רוב בני-ישראל במועצות אליקים (אלקימוס), שמעון, ישוע (יזון), מנלום וחבריהם הבוגדים והרשעים (כחש"א א', י"ד — י"ז. ז', ד' — ב"ג; חש"ב ג', ד' — ו'. ד', א' — ס"ג. י"ד, ד' -- ל"א ועוד).

ואחרי האמת ההסטורית הזאת הלא בודאי ראוים היו האנשים האלה להקים להם שם-עולם בספרות: לספח את קורות ימי-חייהם וספורי מלחמותיהם ונצחונתיהם לספרי-הקדש, (שהרי ימי-החשמונאים ואחריהם היו עת-האסיף ספרי-ישראל וזמן הפעולות החשובות בספרותנו העתיקה) ולחג את חג-נצחונם במשתה ושמחה וברוב פאר והדר. ובאמת היה להפך: ספרי-החשמונאים נספחו אל האפקריפים (וגם אלה נאבדו במקורם העברי) וחג-נצחונם הוחג בקרירות-רוח ורק בהדלקת איזו גרות וגם אלו רק ע"ש אגדה מסורתית ע"ד אסיך-השמן הנמצא במקדש (שבת כ"א ב'). ונפלא הוא, כי ענין פח-השמן לא נזכר בספר-החשמונאים כלל. וע"ד הסבה לחגיגת שמונת-הימים נזכר שם ענין אחר לגמרי. הלא כה כתוב בחש"ב י', ט': ויחגו וגו' לד' שמינת ימים בימי חג-הסכות, ויזכרו את הימים מקדם כחגגם את חג-הסכות בהרים ובמערות ויתעו בישימן כבהמות-שדה. ויקחו ערבי-נחל וכפות-תמרים וישירו שירי-שבח והודיה לד' וגו'. השוה לזה חש"ב ה', לה'. הרי שהוזכר כאן דבר, שלא נזכר בשום מקום בספרות הרבנית...

ועוד נשוב נתפלא: מאורע-אסתר, מבלי חקור עתה איך נשקיף עליו בתור מאורע הסתורי, שקרה בחוץ-לארץ, הוקצה לו מקום בספר מיוחד בבה"ק ויוחג בכל-שנה בי"ד וט"ו לחדש אדר במשתה ושמחה ומגלה-ספורו תקרא לפני העם בפרסום רב; ומאורע-נקנור (הנודע בשם „יום נקניר"), פקט הסטורי לכל-הדעות, שהוא מאורע של נצחון חשוב מאד במלחמות-החשמונאים והוחק לחוג אותו בכל-שנה ביום י"ג לחדש-אדר בשמחה והלולים (חשמונאים א' ז', כ"ד— מ"ו; חש"ב ט"ו, ל"נ — מג"ת; מגלת-תענית י"ג; קדמניות-היהודים ליוסיפוס ספר י"ב, 10. יוסיפון כ"ד. ועוד) נשכח לגמרי מלב-היהודים, ותחת לעשותו יום טוב יצומו ויתענו בו ? — למאורע-אסתר הקדישו גם חכמי-המשנה והתלמוד מסכת מיוחדת, ואת עניני חנכה הזכירו חכמי-המשנה רק דרך אגב במקומות אחדים. כגון: ר"ה פ"א מ"ג. ב"ק פ"ו, מ"ו. מגלה פ"ד מ"ו. מ"ק פ"ג מ"ט. וגם חכמי-הגמרא, שהקדישו לעניני חנכה דפים אחדים, לא היה זה רק דרך גררא, אגב ענינים אחרים באחת ממסכתות-הש"ס (שבת כ"א — כ"ד) ?

כל-החידות והפרובלימות האלה אפשר שתפתרנה לנו בשימנו עין בדברי הימים ההם: במות שמעון, האחרון בבני מתתיהו, נספו עמו ההתלהבות הקיצונית, מסירת-הנפש להיהדות וענות-הצדק של החשמונאים הראשונים, ומכאן ואילך כבר החלו לבצבץ סמני-התבוללות במשפחה החשמונית. מיוחנן הורקנוס (בן-שמעון) ואילך החלו צאצאי-החשמונים להמיר שמותם בשמות רומיים, גם סוללה המסלה לחורבן-האומה ולשקיעת שמשה של יהודה בלה. יוחנן הורקנוס קבל הרבה גרים מן האדומים ומזה צץ מטה-הזדון והרשע: אנטיפטר והורדוס בנו, שהמיטו רעה על כל-ישראל ע"י הרומים. הורקנוס היה לצדוקי בסוף-ימיו ויהרג הרבה מן הפרושים (כברכות כ"ט א', יומא ט' א', יוסיפים ספר 13 ו„דברי מלכי בית שני" להראב"ד ה' ב'). אריסתובול בן הורקן היה איש רע ויושב את אמו ואת אחיו (אלכסנדר) בכלא, והוא היה הראשון בבית-החשמונאים, ששם כתר-מלכות בראשו ויקרא א"ע בשם מלך, וזה היה למורת-רוח הפרושים, שלפי דעתם לא היתה המלוכה ראויה רק לצאצאי בית דוד בלבד. אחיו המלך השני אלכסנדר ינאי היה אכזר ורע-מעללים ויהי עוין את הפרושים ויעש בהם הרג רב ויתחבר לצדוקים (כברכות מ"ח א'. קדושין ס"ו א'. דיב"ש להראב"ד ו', א'. יוחסין קל"ח. יוסיפון ל"ג ועוד). אלכסנדר זה הוליד את הורקנוס ואריסטובולוס, שהתקוטטו ימים רבים על אדות המלוכה ויביאו אסון והוה על ישראל במסרם את גורל ישראל בידי שר-צבא הרומים, ולבסוף נהרגו שניהם, שעליהם רמזו חז"ל — לדעת שצקס בספרו ה„מפתח" — חמה לוקה (כבה מאורם של שונאי-ישראל) על שני אחים שנשפך דמם (סוכה כ"ט א'). — החשמונאים האחרונים האלה העמו את זהר כל-המשפחה החשמונאית, וכל נצחונותיה וגבורותיה לאל ואפם נחשבו בעיני הפרושים, שלומי-אמוני-ישראל, בראותם את פרי הנצחונות האלה: כי החשמונאים האחרונים התגאו על נצחונות אבותיהם ועל נצחונותיהם

הם ומזה הוסב, כי כרתו ברית עם שונאי-ישראל. ומצורף לזה, כי כבר החשמונאים הראשונים כרתו ברית עם הרומים, כמוזכר בחשמונאים א' וב'. ובזה הביאו רעה ואסון נורא על כל עם יהודה, כי מקדש-ד' חרב וישראל גלה מארצו.

ובחדרנו יותר למאורעות הימים ההם נוכל להחליט, כי הרבה מן הפרושים וביחוד האסיים, שהיו בימים ההם, לא היו שבעי רצון מנצחונות החשמונאים ופעולותיהם הכבירות על שדה-קטל. אנשים כהאסיים — בעלי המסטורין והרזים ומפיצי שיטת „מלכות-שמים" — היו שבעים רצון יותר ממעשה אלעזר (חש"ב ו' כ"א — ל"ח) וממעשה חנה ושבעה-בניה (שם ז' א' — מ"ח. וע' גטין נ"ז כ'). וכמ"ש שם (ו' ל"ח): ויהי (אלעזר) במותו משל ומוסר לנער וזקן וכו'. וגם מספרות מאוחרת נראה בולטת שיטת-האסיים: למות על קדשת-האידיאל (לא מות-גבורים במלחמה!) ולמסור נפשו עליו והוא יותר טוב מנצחון זמני... וע"י המסטיקים האלה, שנגררו אחריהם הרבה מן הפרושים, הוקטנו מפעלי-החשמונאים ותפארת נצחונותיהם, וכל נקודת-כבד החגיגה הועמדה על האגדה המסורתית של פך-השמן. — ובשביל ההקטנה הזאת של גבורות-החשמונאים לא נשמר ספר-החשמונאים במקורו העברי ונשאר רק מעט ממנו בארמית. ולזאת ישנם גם הרבה סתירות ונגודים בין חשמונאים א' לחשמונאים ב'. ומי שכתב זה בודאי לא כתב זה...

וראה נא והתבונן כי בנוסח-התפלה (נוסח „על-הנסים") הקדמון העמידו עוד את כל כבד-הענין רק על הפרקן, הגבורות, התשועות והמלחמות וגו', כי נפלו רבים ביד-מעטים וטמאים ביד-טהורים וכו'. אולם חכמי-התלמוד, שחדרו עמוק לנפש-האומה ויבינו את אשר לפניהם, לא יכלו לתת לנו יותר מהמסור והמקובל בין שדרות-העם שבזמנם ולכן רק רוח המסורה מדברת מתוך גרונם. *) ובכל זאת לא נמנעו מלרמז לנו גם על נצחונות-החשמונאים וגם חלקו להם כבוד ותפארת יותר מראי. שהרי אמרו: „וכשגברה מלכות בית חשמונאי ונצחום" (שבת כ"א ב'), אף שבעת הנצחון בכ"ה בכסלו לא היתה עדיין כל-מלוכה לבית-החשמונאים. ואני מדייק עוד מלשון-הברייתא שאמרה: ב„כ"ה בכסלו" — יומי דחנכה תמניא אינון" (אף כי כן הוא דרך-הסגנון גם בעבריה, כויקרא כ"ג ל"ט, מ"מ היכא דאיכא למידרש דרשינן —) שהכונה היא לאמר: עקר המניע לחגיגת שמונת-הימים הוא יום כ"ה, לפי שאז חגגו חג-הנצחון וטהרו את המקדש (חש"א ד' נ"ב). ועם זה מסולקת קושית הב"י הידועה (טוא"ח תר"ע) ולא ישאר ממנה כל-רושם.

משה יוסף הלמן

תולדות אנשי שם בקראקא.

משנות המאה השלישית ועד הזמן האחרון

מאת

פ. ה. ווטשטיין

(סוף מגליון 49).

ומפני החשיבות ההסטורית של הירידים, וערך הביוגרפי של גדולי הורה, דייני המדינות החתומים על הכרוז, הנני מעתיק בזה את תמצית כל תכנו:

„האלופים השותפים כמהר"ר יואל ת"י וכהר"ר דוד ר' זיסלש וכהר"ר יעקב ח' ליזר ווייבלש מודיעים בירידין באם שיש ביד איזה אדם ממרני"ש או ש"ח בעדים או ח"מ או ריצוי בדיינים הן שלשתן הנ"ל חתומים או שנים מהן או אפי' א' מהם או ששלשתן חתומים באיזה ממרן עם במ' ארון פרעגער מקראקא או א' מהם חתום עמו או ששלשתן או שנים או א' מהם חתומים עם איזה אדם אחר באיזו ממרני וכו' יבא לב"ד ביריד דהאידנא ועב"פ ביריד גראמניץ [1]) הסמוך כי מאז יבטלו הדינים את כל ממרני"ש וש"ח וכל הפרטיים הנ"ל אם לא יבא לדייני מדינות לזמן הנ"ל והכרוז הזה יוכתב בפנקס הדיינים פה ק"ק לובלין כי לפי דברי האלופים כבר נעשה כרוז בק"ק קראקא יצ"ו ונכתב בפנקס דמתא שלהם... דברי דייני מדינות יום ב' ד' כסליו הת"ל פה לובלין אנא מנים בהנא במ"ו מאיר ונא' משולם הירץ בהחסיד מהרר"י דרשן זלה"ה ונא' יודא ליווא סג"ל ד"מ [2]) דלבוב ונא' דוד לוי הורויץ ד"מ דליטא.

דברי דייני מדינות פה לובלין ת"ה הצעיר חנוך ונא' שמואל הקטן לוי העלר [3]) ד"מ דליטא ונא' חיים במהר"ר יוסף עזריאל ז"ל דיין לובלין.

מאחר שעד היום שהוא סוף היריד דהאידנא ולא בא שום אדם להוציא איזה כתבים מכל הנזכרים בכן אנחנו מבטלין בבטול גמור כל הש"ח ושאר פרטים הקדמע"ל שלא לפסוק על השלשה שותפים הנ"ל כי הכל בטל ומבוטל ויוכתב בפנקס הדיינים פה ק"ק לובלין למען יעמוד ימים רבים דברי דייני מדינות יום ו' ד' ניסן הת"ל נא הק' נתן בלא"א הגאון מהר"ר יודא ליב רמ"ס ז"ל [4]) ונא' שמואל הק' בלא"א הגאון מהר"ר יום טוב ליפמן סג"ל העליר ד"מ דליטא ונא' יצחק אייזק ד"מ רגליל חעלים ונא' חנוך ד"מ מציזמר.

נכרז ביריד לבוב יום א' ב' שבט ת"ה דברי דייני המדינות נא' אברהם מבראד ד"ל ונא' הצעיר אליקום דמתקרי געטשליק במיזבוז דג"ל ונא' שמעון וואלף סג"ל דוד הק' ד"מ דלבוב.

דברי דייני מדינות יום ו' כ"א שבט ת"ה פה יריד לבוב נא' יוסף לוי העלר ד"מ דלבוב [5]) ונא' משה איגרא מליסק דג"ל ונא' שמעון וואלף סג"ל דג"ל".

ר' יעקב חתן ר' חיים ליזר פייבלש התחתן במיוחסים גדולים בקראקא וחתנו ר' ליבל גבאי היה בן בתו של ר' שמואל ר' יצחק (אחי הרמ"א) איסרלש ובתו מרת ציפרל (שמתה בערב סכות שנת תכ"ה) היתה אשת „האלוף התורני הדיין המצויין החריף ובקי" מהר"ר פייבש (שנפטר ז' אב תכ"ז), נכד פרנס ודיין העיר והמדינה ר' וואלף מקראקא חותן הגאון הנודע ר' מענד בשם ר' אבינדורש, שבא (ר' וואלף מקראקא) חתום בין רבני הועד ביריד יערסלב על הסכמתם בחדש אלול ת"ד על הספר „דמשק אליעזר" (לובלין, ת"ו) על חולין. ואלה דברי פנקס הח"ק: „ונשמת אשה מטיל ראדלש בת ר' שמואל ר' יצחק ר' איסרלש אמו של ר' ליבל גבאי ר"י חלפ ביום ב' ט"ו כסלו" (תב"ו, כמוכח מהזכרות לפניה ולאחריה בדף ק"ע ע"ב)" ונשמת אשה מרת ציפרל בת הה"ר יעקב ר' חיים ל"פ אשת האלוף התורני מהר"ר פייוש דיין בערב סוכות תכ"ה „(דף קס"ט ע"א)" ונשמת אלוף התורני דיין מצוין חריף ובקי מהר"ר א"ר שרגא המכונה פייוש בהר"ר יעקב קאפל ר' וואלף דיינש ז"ל מת בליל ה' ונקבר ביום ה' ז' מנחם תאו כ"ז לפ"ק (דף קע"ב ע"א). כי ר' וואלף דיין זה, דיין ומנהיג קראקא והמדינה, בנו של מהר"ר כלב אברהם, שמת פה (ר' וואלף דיין) י"ד תשרי בערב יו"ט סוכות שנת ת"ז (עי' מחברתי „דברים עתיקים" „בנוספות" ע' 33 סי' ג'), היה חתן הגאון המפורסם ר' מענדל ר' אבינדורש האב"ד ור"מ פה, יבורר הדבר במקומו בתולדותיו של זה האחרון. ר' פייבש דיין חתן ר' יעקב ר' חיים ליזר פייבלש היה דיין בקראקא כבר בימי בעל הב"ח, בסוף ימי המאה הרביעית, ונמצא חתום עמו כאן יום כ"ה טבת שנת שצ"ח על תקנות החנוך והלמוד (עי' „קדמוניות מפנקסאות ישנים" ע' 7). גם בן וחשוב היה לר"י ר"ח ל"פ ושמו יהודה זעלקא, שדר בעיר פינטשוב בשנת תל"ו, כנראה משטר מכירה (של חלק בית בקראקא), שנכתב באותה שנה ובעיר פינטשוב ונמצאה ממנו העתקה בפנקס העיר קראקא והוא חתום עליו ראשון בתור עד: „יום י"ד אלול תל"ו נא' יהודה זעלקא בן הנאמן, הר"ר יעקב ר"ח ליזר פייבלש ז"ל מקראקא ונא' איסרל ליפשי"ץ שמש (ושמש בזמן ההוא היה למדן ומיקירי העיר ונכבדיה) לע"ע בפינטשוב".

המצאת ד"ר אלכסנדר מרמורק. הציר לרפואת השחפת, שהמציא הרופא, הצייני הנודע ד"ר מרמורק בפאריז, היה עתה שוב למלה בפי כל המומחים. באקדמיה הפאריזית הרציא על אדות נסיונותיו האחרונים במאות מקרים ראה תועלת והטבת המצב. ע"פ המצאתו הוא יכול להכיר בראשית המחלה אם שחפת היא או לא. ולא רק במחלה הזאת, כי אם בכל המחלות הקשות, שסבתן היא המזיקים הזעירים, הבצילים, הוא יכול להכיר ע"י בחינה קלה את מהות המחלה. הרצאתו עשתה רשם אדיר בעולם המדע. כל העתונים הגדולים הקדישו לכבודו מאמרים גדולים. הם מביאים תמונתו ודברי ימיו. רק דבר אחד הם מעלימים, כי

---

*) לי ברור הדבר, שענין פך השמן אינו כפשוטו, כי חכמי התלמוד לא היו בטלנים כ"כ, להורות את העם היהודי' כי כל עקרו של חנכה שמונת ימים בשנה וקריאת ההלל לא נוסדו רק על הנס הקטן של פך שמן. והלא הם ידעו כמונו את תפלת על הנסים ואיך יכלו לסתור את ענין התפלה הזאת, שמפורש בה ענין חנכה ככל הכתוב בספר החשמונאים? אין ספק, שלהגדה הזאת, כמו לכל ההגדות שבתלמוד ובמדרש, יש תוך חשוב, וספור פך השמן והמנורה הוא משל על התורה (נר מצוה ותורה אור) הנצולה מן הכליון ע"י הכהנים החשמונאים. הם ומתי מעט מן העם, שנקבצו על דגלם, הצילו את אור התורה עכ"פ לפי שעה, כי לא עלה על דעתם, שהתורה הזאת תתגבר בסוף על היונים ועל חכמתם. וזה מרומז בדברים: ולא היה בו אלא כדי להדליק ליום אחד. אבל נעשה נס ופך השמן האיר שמונה ימים, כלומר ההצלה הזאת היתה לדורות. אולי מזמן מתתיהו עד שנוסדה ההגדה הזאת עברו שמונה דורות ולזה כנו שמונה ימים. הנס הזה גדול בודאי אלף מונים מנס פך השמן עצמו. העורך.

[1] גראמניץ הוא חג הנוצרים הקתולים (ליכטמעססע-גראמניץ) וטעו בזה גרץ וחכמים אחרים בחשבם, כי הוא שם מקום בפולין.

[2] הוא ר' יהודה ליוואי ב"ר יעקב סג"ל עפשטיין אשכנזי מפראנקפורט, שהיה מלבד דיין מדינה גם רב"ד בלבוב ומובא באיתן האזרחי סי' כ"ב (אנשי שם עי' 75 סי' קע"ח).

[3] בנו של הג"מ יו"ט ליפמן סג"ל העליר (בעל תוספות יו"ט) וחתן הג"מ אברהם אבדאשקי בהקצין והראש ר' שאול וואהל בהג"מ שמואל יודא מינץ בהגאון מהר"ם מפדובה) ראש ישיבה בבריסק ואבד"ק לבוב (אנשי שם סי' ג'). ר' שמואל העליר, דיין מדינה דליטא, דר בעיר בריסק דליטא במקום משכן כבודם של חותנו וחמיו זקנו הנ"ל וכבר בשנת שצ"א, כנראה מדברי אביו בעל תוי"ט הכותב במגילת איבה, כי התגורר אצלו שם באותה שנה.

[4] ר' נתן בהג"מ יהודה ליב ר' משה סופר, שחתום ר' ניסן ת"ה בראש דייני המדינות ביריד לובלין, היה הוא ואביו ואבי אביו כלם מיושבי קראקא וחכמיה. בפנקס הקהל סי' תב"ב כתוב, כי „האלוף כמהר"ר נתן ר"ל דמ"ס" השביר לכמ' סנדר בלבירר את בית הורף של עצים ביום כ"ו תשרי ת"ו וכמ' סנדר הנ"ל הלוה לו שלש מאות זה' פ"ו. הוא נפטר פה יום א' דר"ח חשון שנת ת"י ואביו הגאון ר' יהודה ליב — ז' חשון שפ"א ואמו מרת דרעזיל בת ר' שלמה ר' אברהם מייזלש (מחותנו של הרמ"א) — ג' טבת שס"ח ואבי אביו ר' משה ב"ר נתן המכונה ר' משה סופר — י"ז תשרי שע"ז, כמ"ש בפנקס הח"ק: „ונשמת מהר"ר נתן בן מהר"ר יהודא ליב ר' משה סופרש זצ"ל יום א' דר"ח חשון ת"י יו"ד לפ"ק" (דף קכ"ב ע"א)" ונשמת מהר"ר יודא ליב בהר"ר משה סופר ז"ל ביום ד' ז' חשון שפ"א „(דף ע"ו ע"א)" ונשמת מ' דרעזיל בת ר' שלמה דא"מ אשת ר' ליב ר' משה סופר יום א' ג' טבת שס"ח „(דף ס"א ע"ב)" ונשמת הר"ר משה בר נתן ז"ל הנקרא ר' משה סופר יום ד' י"ז תשרי שע"ז לפ"ק „(דף ס"ט ע"ב)". ולר' נתן בהג"מ יהודה ליב, דיין העיר והמדינה, היה אח ושמו גרשון, ג"כ דיין פה, ונמצא חתום בפנקס העדה סי' רנ"א בין דייני הכת השלישית יום כ"א כסלו ת"ז. וז"ל: בפנינו ב"ד ח"מ הודה וכו' לעדות ולראי' כתבנו וחתמנו יום ה' ד"א כסליו תזיי"ן נא' מנחם נחום מייזלש (והוא המדפיס המפורסם ר' נחום) מקראקא ונא' גרשון בן ר"ל רמ"ס נא' משה אברהם מתתי' דלאקרוט ספרא מתא דק"ק קראקא המעתיק ומעיד אח"י דיינים תחתיים יצ"ו הניכרים לי בט"ע. ר' גרשון דיין אחי ר' נתן הנ"ל, חתום בפנקס הקהל גם יום כ"ג סיון ת"א וסופר דמתא המקים את חתימתו קוראו בשם „כמהר"ר גרשון ר' ליב ר' משה סופר". והג"מ יהודה ליב זה, אבי האחים הדיינים ר' נתן ור' גרשון, אינו גם אביו של המנהיג וגבאי צדקה ר' יעקב חתן ר' חיים ליזר פייבלש, שהיה „ר' יעקב" ג"כ בן גאון הנקרא יהודה ליב, כי אם כן לא היה „ר' יעקב" מכונה ע"ש חמיו, אלא ע"ש אביו ואבי אביו כר' נתן וכר' גרשון הנ"ל, שהיו מיושבי קראקא וחכמיה מדור דור ונודעים כלם פה לשם ולתהלה ונקראים הם ובניהם „האחים הדיינים" בשם אביהם ואבי אביהם.

[5] פנקס הקהל סי' צ"ו. ר' יוסף לוי העליר דיין מדינה דלבוב היה אחי הגאון בעל תוספות יו"ט ורב"ד ור"מ של העיר ומת שם כ"ט טבת ת"ט (מצבת קדש ח"ב סי' כ"ט ואנשי שם עי' 90 סי' רב"ב).

הוא יהודי, כי הם יראים פן יכוש החכם הזה, כדרך כל חכמי היהודים. יאינם יודעים, כי מרמורק הוא לא רק יהידי, כי אם גם אחד ממנהלי הציונים והוא מהגאה בעמו ובמולדהו.

שבע שני הרעב. חוקר הקדמוניות ברוגש גלה במצרים כתב פאפירוס עתיק. שנכתב באלף ות״ת שנה לפי חרבן בית שני (בימי יוסף). בכתב הזה כתוב, כי בימים ההם לא עלה הנילוס במשך שבע שנים, להשקות את האדמה הצחיחה ובעבור זאת היה רעב גדול בארץ. הכתב הזה מקים את ספור התורה בפרשת מקץ.

„השלח“. מערכת „השלח“ מבקשת ממנו, לפרסם, כי לא נכונה השמועה, שהפיצו העתונים, כי „השלח“ עולה לא״י. הוא נשאר באדסה.

ארגז מכתבים.

לרבים. הודעות על ארות חג יובל הקיסר מכל עיר ועיר לא יכולנו לפרסם, כי אין מקום לזה; למלא גליונות אחדים במכתבים באלה לא יסכימו אף כותבי ההודעות עצמם, ולעשות רק אחר מהם יוצא מן הכלל אי אפשר. מתי יבינו זאת כותבי ההודעות מעצמם? ומן הטעם הזה אי אפשר לנו גם לפרסם הודעות ע״ד חגיגות חנכה. זאת ירעו נא הכל ואל ישלחו. — **מרדכי.** אינו ראוי לדפוס. — **לדורשי גליונות חסרים או קונטרסי „רמת המצפה“.** זה כמה פעמים הודענו, בזה, כי אין ביכלתנו לשלוח גליונות בהקפה או חנם. הדורש גליונות ישלח מראש את המחיר, מחיר גליון אחר 12 הלר גליון „רמת“ 8 הלר. ב„נאכנאומע“ אין לשלוח לא גליונות ולא ספר, כי מחיר הנאכנאהמע, חוץ משכר המשלוח, 45 הלר ואין כראי להטיל היצאה כזו על סכום קטן. — **חש״ע.** אין אנו יודעים אדרסות לכל ארם שבעולם. — **דה״ש במ׳.** אם חראה אדם משנן לשונו לגנות את „המצפה“ ואת עורכו או סופריו בקנאה יתרה ובדבות שוא ובלעג, רע כי אינטרסה ברבר. אפשר שלח גבר זה איזה דבר להדפיסו ולא היה ראוי לדפוס, שלא באשמת המערכת, אפשר דורש היא „כסף לא יחרץ“ בתור שכר סופרים או אפשר גם שהוא מקוה לבטל את „המצפה“ בדבותיו ובשקריו. למען ייסד היא עתון אחר, לזמן קצר עכ״פ, בכסף זרים תמימים, שילבדם בחרמו בערמה. בלי בל טעם אין אדם מתנפל על חברו. — **יב״א.** א) לא נדע; ב) מס היי״ש לא ישתנה בחדשים הקרובים; ג) אין צרך, ואם יהיה צרך אין קונים חתול בשק. — **למבקשי ספרים** עוד הפעם אותו מענה: פנו לכם אל מוכרי ספרים ואין צרך להועץ בתחלה עמנו; אי אפשר לעוץ עצה לאדם בזה שלא בפניו.

מעמק לבי אב״ע במז״ט לרעי מר אברהם משה קאפיטא מנארליץ לארוסו עם מ׳ חנה האפשטעטער מווישניץ. שלמה שיף — סאניק.

הנני מברך בברכת מז״ט את תלמידי מרחוק מר משה קאפיטא מנארליצע לארוסו

שבח וואלקאווסקי.

מעמק לבנו הננו מברכים את ידידנו מר יצחק בוימוואלד מדולינא לארוסו עם מ׳ עטיה שטאנדיג במז״ט. שלמה זאב ואחיו יעקב נעלבערג — לבוב.

ברגשי שמחה פנימית הנני מברך את מר אלעזר ציעכאנאווסקי מוואדאוויץ לארום בתי עם מר שמעון יאס מרישא. יצחק דוד אונגר = יסלא.

הריני מברך את רעי מר משה טאלער לארוסו.
י. נאלרמאן — גלונוב.

בכמז״ט אברך את ידידי מר גדליה הארן לארוסו.
יוסף הכהן ראפאפארט.

תודה גלויה.

בגמרי את כל מכתבי הוראה של מורי מר וואלקאווסקי רואה אני חובה גדולה לעצמי, להביע לו את הודתי הנאמרת בכל לב ונפש, כי בעת קצרה רכשתי לי על נקלה ידועה עמוקה בכל מקצעות השפה העברית במלוא המובן ועתה אוכל להכנס בנקל ולשוט בים הספרות העברית.

רמביץ. **אשר זינגער.**

זרגון ולשון-עבר

(למי משניהם היתרון?)

תכן פרקי-הספר: א) כובד חקי-הדקדוק. ב) בדורות קדומים, ג) טבעיות לשון עבר לפני זמן המדקדקים, ד) מדוע חדלו היהודים לדבר עברית? ה) מעלת-הזרגון וסגולתו הטבעית, ו) ההשכלה הברלינית והתנגדותה להשפה היהודית, ז) המשכילים פעלו לרע על הסגנון העברי, ח) התפתחות הזרגון, ט) הזרגון לעמת לשון-עבר י) הזרגון לא יהיה לעולם שפתנו הלאמית. יא) רק לשון-עבר היא שפתנו האמתית. יב) לשון-עבר היא שפה פשוטה וקלה יג) סך הכל.

מחיר הספר כתר אחד בכסף או במרקאות. למו״ם רבט הגון. — חוברת לדוגמא לא תשלח רק במחיר. להשינו אצל המחבר:

M. J. HEILMANN
Podgórze-Krakau, Józefinska 24.

אספת כתבי הקדש תנ״ד.

מאת **דר. שלמה רובין.**

מחירו 40 הלר ולמו״ם הנחה הגונה בקראקא נמצא להמכר אצל א. פויסט אצל פ. ה. וועטשטיין, שפיטאל ג. 20

זעהר וויכטיג!

כשר נייעסטע קראכייער זעלכווארען-פאבריק כשר
מיט עלעקטרישען בעטריעב

עראָפפנעט, מיט דען מאָדערנסטען מאשינען נאָך היגיענישער פאָרשריפט ווי אויך בעסטע ארבייטסקראָפטע איינגעריכטעט, אָפפעריערט דיא **פיינסטען שמאקהאפטעסטען זעלכווארען** או. צ.: וואידסט פרימא סאַלאמי, וויענער סאַלאמי, ברוסט, צונגע, שינקען, ווערנזער עטצ. וויא אויך 3 מאל טאָגליך פרישע ווירשטעל אונד פיינסטער פליישספעציאליטאָטען צו דען בילליגסטען פרייזען.

הכשר של הביר״צ דפה אינד פרייזקוראנט ווירד אויף פערלאנגען איינגעשיקט.

י. גראננער עט י. טיש
קראקוי, מאָסטאָווא 4.

Newyorker Germania

LEBENSVERSICHERUNGSGESELLSCHAFT.

Versicherungsstand am Schlusse des Jahres 1905 . . . . . K. 539.686 228.—
Stand der Activa laut Bilanz Ende 1905 . . . . „ 176,528.370.—
Einkünfte von Assekuranz Prämien und Zinsen 1905 . . . . „ 30,748,986.—
Ueberschuss vom Jahresumsatz . . . . . . K. 2,215.336.— } „ 13,934.003.—
Reserven v. früheren Jahren für Dividende „ 11,718.617.— }

Folgende **Vorteile** bietet die **Newyorker Germania** ihren Versicherten:

1) Sie gewährt die ersten Dividenden schon nach Ablauf des ersten Jahres; 2) die Polizzen behalten ihren Wert nach 3 Jahren der Austellung sogar wenn die Versicherten durch Selbstmord oder Duell starben, und auch in Fällen, in welchen der Antrag objectiv falsche Deklaration enthält; 3) Reisen um die ganze Erdkugel unterliegen keinen besonderen Prämien; 4) ebenso brauchen im Kriegsfalle die zu den Waffen Berufenen keine besonderen Prämien zu zahlen; 5) nach 3-jähriger Versicherung kann der Versicherte, bei Einstellung weiterer Entrichtung der Prämien, über die Polizze frei verfügen, gemäss der in der Polizze ersichtlichen Instruktion.

General-Agentur für Westgalizien

Sigmund Gleitzmann, Krakau
Jasnagasse 5.

Agenten unter günstigen Bedingungen gesucht.

דיא וויינגראָסהאנדלונג

Perlberger & Schenker, Krakau
Grodgasse 48. — Telephon Nr. 308.

עמפפיהלט דיא רייגסטען נאטירליכסטען אונגארישען, פראנצעזישען ווינע זאָווי שאמפאניער אונר קאָניאק.

איינע שפעציאַליטעט דער פירמע

„Hygea Perle“

ראָטער וויין מיט אייזען פיר בלוטאַרמע.

פאר נייאיאהר ערשיינט אין מיינעם פערלאג איין

וואכענפארמערק־קאלענדער

מיט פארשטענדיגען יודישען לוח און רוטהענישער קאלענדער.

דיעזער קאלענדער איז אונענטבעהרליך פאר יעדען יור און יעדעם געשעפט. די קאלענדער זינד נור דירעקט פאן מיר צו בעציעהען.

צום פרייזע פון 1.20 קראנע פר. שטיק
זאמט פארטאָ. — מיינע שטאבילע קונדען ערהאלטען דיעזען אויף פערלאנגען **גראטיס און פראנקא** צוגעשיקט.

Buchdruckerei S. L. Deutscher, Podgórze bei Krakau.

למוד מרחוק.

הנני מתכבד להודיע, כי היצאתי שלשים ושנים מכתבי הוראה ללמוד השפה העברית מרחוק. המכתבים נותנים את האפשרות לכל איש לסגלו את השפה העברית על בריה בכתב ובפה. המכתבים כוללים בקרבם: 1) ספור גדול כשלשים ושנים המשכים מתורגם בשני אפנים: תרגום מדויק ותרגום הפשי, ערוכים לשוב ולתרגמם עברית; 2) 719 הערות אל פרקי הקריאה בדקדוק וכחקר מלים; 3) 997 שאלות בעברית לתרגילי הדבור; 4) כל הדקדוק מראשו ועד סופו מחולק כ63 פרקים עם 76 לוחות עם תרגילים, נתוחים וחנוכים שונים; 5) פרקי ספרות בשיר ובפרוזא מעשרים וחמשה סופרים שונים מן היותר חדישים וטובים, ערוכים לתרגם; 6) 32 מאמרים וציורים, שיחות, מכתבי רעות ומשפחה; 7) 76 ספורים וציורים עברים לעבדם בתבניות שונות לתרגילי הדקדוק; 8) 79 ספורים, ציורים ומכתבים אשכנזים ערוכים לתרגמם עברית לחניכי התרגום והסגנון; 9) 31 מפתחות לשעורים (83 פתרונים); 10) 8 בחינות (16 מחלקות). תלמידי המכתבים האלה עושים חיל להפליא, על זה יעידו מאות מכתבי התודה שבידי. פרוספקט הנני שולח חנם. מכתב לדוגמא כתר אחד.

S. Walkowski Krakau, Miodowa16

קאקס ופחמים

ממבראות אשר בגליציא ופרייסען וגם קארלזענגן ופשעניסא במקח השוה משלח ישר לכל התחנות מסלת הברזל:

D. Goldstein, Oświęcim.

כשרה זעלכווארען־פאבריק

A. Finkelstein, Lemberg,

Gołuchowskipl. 2

ליעפערט אלע סארטען זעלבווארען, בעסטע כשרה דעליקאטעסע: די פאבריק איזט מיט דען מאדערנסטען בעהעלפען איינגעריכטעט, ווי עלעקטרישע קראפט א. ז. וו. אונד ערצייגט

נור פרימא־ווארע,

בהכשר הרה"ג ר' משה באב"ד האב"ד פה

שלום אהרן ראזענטהאל

בעל רסטאורציא בלבוב

מתכבד להודיע את כל מכיריו ומבקריו הנכבדים. כי בראש חדש יוני פתח בית־מלון נהדר מאד ורסטאורציא ברחוב הקצבים מספר 13. שניהם ערוכים בכל מכשירי בתי המלון המפוארים ובתי המרזח הגדולים ובכל זאת הכל בזול גדול. הסוחר היהודי ההגון מוצא את עצמו אצלי כמו בביתו בחוג מכירים הגונים. המאכלים נעשים בהכשר גדול וערבים לחיך היהודי הנאמן. בית המלון טהור ונקי מחלאת העיר הגדולה, ע"כ בית מלוני הוא כמרכז ליהודים צנועים וישרים.

מעטה משובח

J. B. RAPAPORT

Dąbrowa bei Tarnow

GROSSMETHBRAUEREI

Gegründet im Jahre 1878.

עמפפיעלט זיינע אללגעמיין געריהמטע ערצייגונג אין פערשיעדענען סארטען, א. צ.: ראטהען, ווייסען, דאפפעלמעטה, קאפאוויץ, מאליניאק, ווישניאק, אלטער בוטעלען־מעטה, אללא מאלאגא צו בילליגען פרייזען; פערנער: ריענעניואקס אין שלאדערהאניג פיר קאלאניאלווא. ,נהאנדלונגען. — פיר רעעלע בעדיענונג אונד פאללסטע צופריעדענהייט ווירד גאראנטירט.

צווייא מילליאנען

דרייא מאל הונדערט טויזענד קראנען

קאן מאן זעהר לייכט געווינען!

ווען מאן קויפט זיך אויף 36 מאנאטס־ראטען־צאהלונגען פאן בלאז 5 קראנען איינע מאנאטס־ראטע

איין קאנווערטירטעס דריי פראצענטיגעס

אונגארישעס היפאטעקען־אבליגאציאנס־לאז.

דיעזע לאזע זינד אין עסטרייך ערלויבט אונד האבען

6 ציעהונגען יעהרליך

מיט הויפטטרעפפערן פאן איינער מילליאן קראנען, 500.000 ק., 400.000 ק., 300.000 ק., 200.000 ק., 100.000 ק. אונד **75000** קראנען. אויסער 7974 גרעסערע נעבען־טרעפפער פאן 1000 ביז 50.000 קראנען!

יעדעס לאז מוז געווינען; אונד אויף יעדען לאז קענען אויך מעהרערע הויפטטרעפפער ענטפאללען! שאן נאך איינזענדונג דער ערשטען 2 ראטען פאן 10 קראנען אויף איינמאל, זענדען וויר זאפארט דאס געזעצליך אויסגעשטעללטע ראטען־לאז מיט סעריע אונד נוממער פערזעהען אויף גרונדדעסען דער קויפער דאס אייסשליסליך אללייניגע שפיעלרעכט געניעסט! נאך יעדער ציעהונג ערהאלטען די קונדען ציעהונגס־ליסטען, ביי איינעם גרעסערן טרעפפער טעלעגראפישע פערשטענדיגונג!

נעכסטע ציעהונג מיט דעם מיליאן־טרעפפער

שאן אם 27 דעצעמבער!

Fleissig, Bankhaus, Budapest

Elisabetring 2.

מאן קאן אויך העברעאיש אונד זשארגאן שרייבען!

Echtes Specialhaus von Echten

Gramophone-Phonographe

Engros & Endetail

JOSEF WECHSLER

KRAKAU und **WARSCHAU**

in Krakau, Grodgasse 71.

ריעזיגע אויסוואהל פאן יודישען אונד העברעאישען לאטטען. — עכטער קאנצערט־גראמאפאן מידטי מארקע „שרייבענדער ענגעל" זאממט יעזע פלאטטען נור 35 פלארין. ניעמאנד זאל ד 10 בעסטע געלעגענהייט פערזיימען.

פרייזקוראנטע עט הויפטפערצייכניססע אויף פערלאנגען גראטיס אונד פראנקא.

חברה־קומנדיטית „כרמל"

רוהטין.

המוכר היחידי מיין וקאניאק א"י מיקבי רוטשילד

המהוללים מאגודת הכורמים מראשון־לציון.

יין וקאניאק „כרמל" המה המשובחים בין יינות וקאניאק א"י, ונזהיר את הקונים לבל יכשלו בידי המוכרים יין הנקרא יין א"י, העלולים רק להבאיש את המרקא המהוללה של יין וקאניאק „כרמל", כי רבים המה, אשר לא ידעו להבדיל בין יינות „כרמל" ובין אלה היינות פחותי־הערך דמתקריים יינות א"י.

הפקקים והמגופים של בקבוקינו חרותים בשם „כרמל" וגם האתיקטים נושאים עליהם שם „כרמל" ולמען השמר מזיוף ידרוש כל איש בפירוש „יין כרמל וקאניאק כרמל". רק היינות שלנו השיגו מדילות זהב על התערוכות פריז (1900) ווין (1906) וכן רק היינות שלנו קבלו תעודות מהפרופסורים: פוש, פריז, ווערינג אדעסה, פאוולעווסקי מלבוב ועוד, ולא היינות האחרים המכונים בשם יין א"י. --- אלה המכריזים על מערבם, כי יש להם המדילות והתעודות הנ"ל ירמו באופן מגונה את הקהל. — לוחות המחיר נשלח לכל דורש. יינות „כרמל" בבקבוקים נמצאים למכירה אצל: מענדל גראס ראיטאנא 7; מ. בראנדינגער פלאץ גאלוחאווסקי 3. נהן באדענשטיין קאזימירזאווסקא 5; האטעל קאטץ דאיטאנא; וולאדיסלאוו קאזלאווסקי גראדעצקא 85; אריעזר סינאל קאזימירזאווסקא 20, ל. שאף לבוב סיקסטוסקא 7, בלם בלבוב; שמעון הארטמאן באריסלב.

הזהרו מפני הרמאים!

כשר לפסח

גענזע־פעטט

ראהעס אונד געקאכטעס פעריזענדעט טעגליך פרישעס

Juda Zins in Husiatyn, (Galizien).

פרייזע אונד הכשרים מהרבנים הגאונים מבעריזאן, מפרעמיסלא ומסטרי זענדע אויף פערלאנגען.

רוססישער טהעע

פאקעט אינד יאז פאן 4 ביז 10 קראנען, פער ק"ג. ביי:

L. Apermann, Brody, Pcstfach.

פיר צופריעדענהייט ווירד גאראנטירט.

„שטראהלען"

ליטעראַרישע זאמעלביכליך רעדיגירט פון **גרשם באדער** אין לעמבערג.

ערשיינט פיער מאל אין יאהר: אויף חנוכה, פורים, פסח און שבועות. יעדעס העפט מינדעסטענס 48 גרויסע זייטען.

פרייז יעהרליך: 1 קראנע — 1 מארק — 50 קאפ'. איין העפט: 30 העללער — 30 פפ' — 18 קאפ'. גאנציעהריגע אבאנענטען בעקומען נאך אלס פרעמיע דעם „ידישען פאלקסקאַלענדער" תרס"ט גראטיס, זיי דארפען נור איינשיקען 20 העללער אויף פארטא.

איים דעם אינהאלט פונ'ם ערשטען העפט, וועלכעס ערשיינט נעכסטע וואך, איז ווערט צו דערמאנען:

א) ג. ב.: „טשערנאוויץ". — ב) תשר"ק: די פארטזעצונג פון דער מאמע. — ג) ש. י. אימבער: אקקארדען (געדיכט). — ד) י. קאברין: דער אייביגער יוד. ה) משה פערנהאף: צעשלאגענע געדאנקען. — ו) ג. באדער: זשורנאליסטען (א סצענע אין איין אקט).

ערשטע קראקייער מיט עלעקטרישער קראפט בעטריעבענע

כשרה כשרה

דאמפף־זעלכווארען־

פאבריק

מיט דען בעסטען מאדערנסטען מאשינען. ערצייגט שענע פרימא סאלאמי, ווירשטלען, ווערשט שינקען, קרענווירסטעל א. ז. וו. פערזעהען מיט הכשר של הבי"ד צ דפה. עמפפיעהלט צו

בילליגסטען פרייזען.

אויף פערלאנגען ווירד פרייזקוראנטע עט הכשר איינגעשיקט.

Emanuel Glaser

KRAKAU, Bożego-Ciała 8.

„שירי ציון" מהדורא ג' המחיר 60 הלר. „קבץ מנגינות" לחג"ל המחיר 1 כתר. 50 כרטיסים מצוירים ציוניים 2.50 כתר. הכל עם המשלוח. כסף מראש גם במרקאות, המען

Verein „Zion", Nadwórna (Gal.).

Wyd.: Naftali Hof.
S. M. Lazer.
Odpowiedzialny Redaktor: S. M Lazer.
Drukiem S. L. Deutschera w Podgórzu

7651
BIBLIOTHECA UNIV. IAGELL.